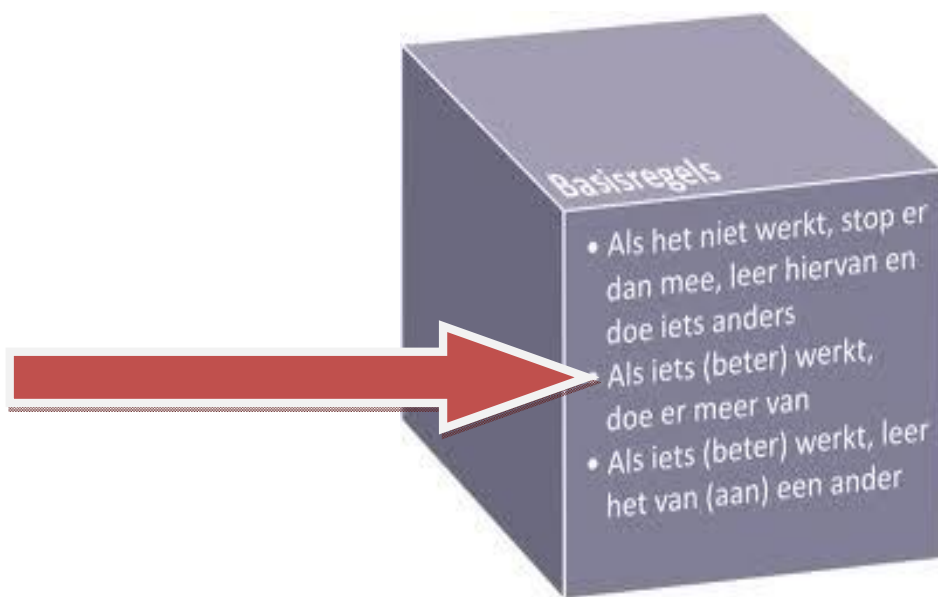

Doen wat werkt..... mét ouders.

Welke aspecten van de oplossingsgerichte houding van de leerkracht gebruiken ouders in de omgang met hun kind?

Meesterstuk in het kader van de opleiding Master SEN, gedragsspecialist.

Student: Dennis Snijders

Leerjaar: 2011-2012

Begeleider: J. Kienhuis

Fontys Hogescholen- Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Tilburg

Voorwoord.

Als leerkracht in het praktijkonderwijs heb ik te maken met leerlingen die moeite hebben met leren. In een aantal gevallen is een gedragsprobleem daar de oorzaak van en in een aantal gevallen is problematisch gedrag een gevolg. Leerlingen kunnen vaak moeilijk accepteren dat hun huidige beperking ook in de toekomst een beperking blijft en dat ze daardoor minder kansen hebben dan andere jongeren. Zij blijven zich concentreren op het probleem en kijken niet naar hun mogelijkheden. Vaak worden zij daarin bevestigd door hun ouders, die het in veel gevallen ook moeilijk vinden te accepteren dat hun kind moeilijk lerend is.

Het oplossingsgericht werken helpt de jongeren bij het zoeken naar eigen hulpbronnen, het kijken naar mogelijkheden en het bepalen van doelen. Ik zie op mijn school dat het werkt en ben benieuwd of het ook effect heeft op de houding van ouders naar hun kind.

Deze studie ben ik begonnen met grote vraagtekens. Over mezelf, wat me te wachten stond en wie me te wachten stond. In alle drie de opzichten viel het mee. Wat niet meeviel is de belasting die het doen van studie met zich meebrengt. In tijd en energie.

Ik heb het geluk gehad dat ik in een studiegroep terecht ben gekomen met mensen uit hele verschillende werkgebieden, met verschillende karakters en verschillende studiehoudingen. Dat zorgde ervoor dat we veel van elkaar konden leren. Ik ben ze erg dankbaar voor hun geduld, openheid en het vertrouwen dat ze mij gegeven hebben. Door elke dinsdagavond met elkaar door te brengen heb ik een aantal van hen goed leren kennen. Ik ga ze missen. Ook wil ik mijn begeleider Jos Kienhuis bedanken. Hij gaf me vanaf het begin het gevoel dat ik het wel kon, dat ik op mezelf kon terugvallen. Dat was precies wat ik nodig had. Door zijn tijd en persoonlijke aanpak bleef ik gemotiveerd. Op mijn eigen school heb ik steun gehad van mijn collega's, vooral van Marjan Hamburg.

Als laatste wil ik natuurlijk mijn vrouw Marieke en dochters Tess en Sam bedanken. Marieke heeft twee jaar naar mijn gezucht en gesteun moeten luisteren en het op dinsdagavond zonder mij moeten doen. Mijn dochters moesten elke keer maar accepteren dat ik naar studie moest of aan de studie moest werken op momenten dat ze mijn aandacht nodig hadden.

Bedankt!

Inhoudsopgave.

Samenvatting	5
Inleiding	6
Hoofdstuk 1. Aanleiding en probleemstelling	9
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader	11
Inleiding	11
2.1 Het oplossingsgericht werken	11
2.1.1 De oorsprong	11
2.1.2 De inhoud	12
2.2 Relatie leerkracht- ouders	16
2.3 Missie/ visie Praktijkschool 't Genseler	18
2.3.1 Toepassen van Oplossingsgericht werken in de praktijk	20
2.3.2 Ontwikkelen van het partnerschap	21
Hoofdstuk 3. Onderzoeksmethodologie	22
Inleiding	22
3.1 Soort onderzoek	22
3.2 Domein onderzoek	22
3.3 De onderzoeksgroep	23
3.4 Plan van aanpak	23
3.5 Data verzameling en –analyse	25
3.5.1 Dossieronderzoek	25
3.5.2 Interview met de zorgcoördinator	26
3.5.3 Vragenlijsten	27
3.6 Triangulatie	29
3.7 Ethische aspecten van het onderzoek	30
Hoofdstuk 4. Presentatie onderzoeksdata	31
Inleiding	31
4.1 Resultaten dossieronderzoek	31
4.2 Resultaten interview zorgcoördinator	34
4.3 Resultaten vragenlijst ouders	35

4.4 Resultaten vragenlijst leerlingen	37
Hoofdstuk 5. Conclusies	39
Inleiding	39
5.1 De deelvragen	39
5.2 Slotconclusie	42
Hoofdstuk 6. Evaluatie en reflectie	44
Inleiding	44
6.1 Evaluatie onderzoek	44
6.2 Reflectie	45
6.3 Aanbevelingen	48
Literatuur	49
Bijlagen	51
Bijlage 1 Collectieve ambitie team 't Genseler	51
Bijlage 2 Formulier dossieronderzoek	52
Bijlage 3 Interview zorgcoördinator	54
Bijlage 4 Vragenlijst oplossingsgericht werken leerling	56
Bijlage 5 Vragenlijst oplossingsgericht werken ouders	58

Samenvatting.

Voor goed onderwijs is het belangrijk om een goede samenwerking te hebben tussen de belangrijkste groepen in het onderwijs: leerling, leerkracht en ouders. Over die samenwerking en vooral het resultaat daarvan gaat het onderzoek dat voor u ligt. De invloed die de methode oplossingsgericht werken op ouders heeft, staat daarbij centraal.

Aanleiding voor dit onderzoek is dat ik in mijn dagelijks werk op Praktijkschool 't Genseler ervaar dat de rol van ouders erg belangrijk is en dat er in de samenwerking van school met ouders winst is te behalen. Goede samenwerking is een voorwaarde om tot ontwikkeling van de leerling te komen.

Doordat we op onze school al een aantal jaren werken volgens de stappen van het oplossingsgericht werken, is er onderzocht welke invloed deze methode van werken heeft op de houding van ouders naar hun kind.

Mijn ervaringen met deze manier van werken zijn positief. Leerlingen voelen zich door de oplossingsgerichte aanpak serieus genomen en leren kijken naar oplossingen. Daarbij kijken leerlingen naar situaties waarin de problemen zich niet of minder voordoen om zo op zoek te gaan en gebruik te maken van hulpbronnen waarover zij al beschikken. De leerkracht helpt hen daarbij.

In dit proces zijn tot nu toe de ouders op onze school buitenspel gebleven. Zij zijn door de school niet op de hoogte gebracht van deze oplossingsgerichte manier van werken en krijgen dus niet de kans om het gedachtegoed bewust op hun kind toe te passen. Op dit gebied is er dus geen inhoudelijke samenwerking tussen school en ouders.

Om te kijken of ouders toch worden beïnvloed door de aanpak van leerkrachten die oplossingsgericht werken ben ik op zoek gegaan naar een antwoord op mijn centrale onderzoeksvraag waarin deze beïnvloeding wordt onderzocht.

De deelvragen van het onderzoek richten zich op de groepen leerling, leerkracht en ouders. Uit dit onderzoek komt naar voren dat ouders beïnvloed worden door de oplossingsgerichte houding van de leerkracht en dat er daardoor stappen van het oplossingsgerichte werken terug te zien zijn in de houding en de aanpak van ouders naar hun kind. Om de oplossingsgerichte houding van ouders en de samenwerking met school verder te ontwikkelen zijn aanbevelingen voor de school geformuleerd.

Inleiding.

Over de schrijver en het onderzoek.

Ik ben leerkracht aan Praktijkschool 't Genseler. Op deze school zitten jongeren vanaf 12 jaar die moeite hebben met leren. Ik werk als mentor in de bovenbouw met een groep 15-16 jarigen. Daarnaast geef ik aan leerlingen uit verschillende bovenbouwgroepen het keuzevak kantoor/ magazijn. Praktijkschool 't Genseler is onderdeel van de Openbare Scholengemeenschap Hengelo. Het Praktijkonderwijs (Pro) wordt bezocht door leerlingen die aan door de overheid gestelde toelatingseisen (criteria) voldoen. Voor plaatsing moet een Regionale Verwijzings Commissie (R.V.C.) een beschikking afgeven. Zonder een beschikking kunnen leerlingen niet geplaatst worden, omdat dan geen financieringsgrond is gegeven. Het praktijkonderwijs omvat de doelgroep moeilijk lerenden. Binnen het VO is voor hen het praktijkonderwijs de juiste weg. Het praktijkonderwijs sluit niet af met een Centraal Examen, maar met een Getuigschrift. Leerlingen verlaten de school met een Getuigschrift praktijkonderwijs. Waar mogelijk ook aangevuld met een aantal landelijke branche-erkende certificaten én een baan. Dit laatste, de bemiddeling naar passende arbeid, vormt een belangrijke doelstelling van het praktijkonderwijs. Daar waar mogelijk gecombineerd met een ROC traject op niveau 1. De school 't Genseler heeft een streekfunctie. Hoewel de meeste leerlingen uit Hengelo afkomstig zijn, komt een deel uit de omliggende gemeenten als Borne en de Hof van Twente. De accommodatie ligt in Hengelo Zuid, niet centraal dus, maar is goed te bereiken met het openbaar vervoer. De halte van de stadsbus ligt voor de school. De afgelopen jaren is het aantal leerlingen dat de school bezoekt gestabiliseerd. Op dit moment telt de school 235 leerlingen.

Voordat ik in het praktijkonderwijs ging werken ben ik zo'n tien jaar werkzaam geweest in het basisonderwijs. Eerst op een basisschool in Twello, later op verschillende basisscholen in Arnhem. Vooral in Arnhem kwam ik in aanraking met **veel** leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen. De ervaring die ik op mijn eerste werkplek had opgedaan kwam in deze tijd goed van pas. Ik kon terugvallen op enige kennis en vaardigheden waar ik mij in de loop van jaren bewust van was geworden. Mijn basishouding bleek goed te passen bij de behoefte van de kinderen waar ik mee werkte. Ik werd nieuwsgierig naar mijn mogelijkheden en kwam zo terecht in het Praktijkonderwijs.

Op mijn huidige school maakte ik vier jaar geleden kennis met het oplossingsgericht werken. Ik herkende daarin veel van mijn eigen kwaliteiten en kon mijn manier van werken een gezicht geven. Ik leerde te benoemen wat ik deed en kon mijn handelen steeds gericht toepassen met daarbij de zeven stappen van het oplossingsgericht werken als leidraad. Zo

werd mijn handelen vanuit gevoel steeds meer handelen vanuit kennis en routine. Ik wist wat ik deed en waarom ik het deed. Omdat ik zie wat de positieve gevolgen zijn van het oplossingsgericht handelen, heb ik besloten om mijn onderzoek ook in deze richting te doen. Ik onderzoek of en welke gevolgen de oplossingsgerichte houding van de leerkracht heeft op de houding van ouders naar hun kind. Dit onderzoek richt zich op drie groepen binnen het onderwijs (leerling, leerkracht, ouders) omdat een goede samenwerking tussen deze groepen in mijn ogen een voorwaarde is om tot maximale ontwikkeling van de leerling te komen.

Ik doe dit onderzoek omdat er op mijn school afzonderlijk aandacht is voor het oplossingsgericht werken evenals voor het belang van ouderbetrokkenheid. Deze twee aspecten zijn nog niet eerder aan elkaar gekoppeld en ik hoop met mijn onderzoek het belang en de waarde van die koppeling aan te tonen.

Meerwaarde voor mijzelf.

Met deze studie en dit onderzoek hoop ik mijn kennis en vaardigheden te vergroten. Veel van mijn handelingen komen voort uit mijn gevoel. Ik weet vaak wel goed te reageren in situaties en kan vanuit inlevingsvermogen en gevoel inschatten waar een groep of individu behoefte aan heeft. **Doordat ik** veel vanuit mijn gevoel doe, ben ik ook kwetsbaar. Ik kan te weinig terugvallen op kennis of achtergronden. Dat maakt mij vaak aan het twijfelen over mijn handelen en over mijzelf. Ik moet eigenlijk bij mezelf elke keer nagaan of wat ik doe wel past bij een situatie om erachter te komen waarom ik zo handel. Zo stel ik mezelf steeds weer ter discussie. Ik denk dat het voor mezelf goed is om mijn professionele handelen te kunnen beschrijven en te kunnen verklaren. Daarvoor is het nodig om me in achtergronden en theorieën te verdiepen. Dat moet mij meer rust geven en mijn professionaliteit vergroten. Met dit onderzoek verdiep ik mij in de inhoud van het oplossingsgericht werken en in het belang van een goede samenwerking met ouders. Ik hoop dat ik daardoor mijn eigen oplossingsgerichte houding ga verbeteren en dat ik mij met dit onderzoek persoonlijk zal ontwikkelen en dat de resultaten uiteindelijk ook zullen bijdragen aan de ontwikkeling van mijn leerlingen.

Inhoud van het onderzoek.

De aanleiding voor dit onderzoek en de probleemstelling beschrijf ik in hoofdstuk 1 waarbij ik een toelichting geef op de probleemstelling en verantwoording over dit onderzoek afleg. In hoofdstuk 2 beschrijf ik de theoretische onderbouwing van mijn onderzoek. Deze is gericht op het oplossingsgericht werken en op de relatie tussen leerkracht en ouders. In hoofdstuk 3 worden de onderzoeksmethodieken beschreven die gebruikt zijn om de nodige data te

verzamenen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de onderzoeken gepresenteerd en in hoofdstuk 5 worden de resultaten en bevindingen uit die onderzoeken omgezet in conclusies. In hoofdstuk 6 kijk ik terug op de conclusies van het onderzoek en mijn eigen leerproces. Tot slot doe ik enkele aanbevelingen naar mijn organisatie.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling.

In het Praktijkonderwijs (Pro) hebben we te maken met leerlingen die moeite hebben met leren. Ze hebben, uitzonderingen daargelaten, een IQ tussen de 55 en de 80. Moeilijk leren gaat in veel gevallen samen met gedragsproblemen. De leerlingen in het Praktijkonderwijs zijn 12 tot 18 jaar. Op deze leeftijd worden ze zich steeds meer bewust van hun beperkingen in vergelijking met normaal lerende leeftijdsgenoten. Dat zorgt voor frustratie en veel onzekerheid. Het is vaak moeilijk te accepteren dat hun huidige beperking ook in de toekomst een beperking blijft en dat ze daardoor minder kansen hebben dan andere jongeren.

Van Pro- leerlingen verwachten we dat ze al op jonge leeftijd werken aan hun toekomst. In veel gevallen stromen ze via stage uit naar werk. Dat betekent dat ze al vroeg een goede werkhouding en vaardigheden aan moeten leren, waardoor ze hun kansen op de arbeidsmarkt vergroten.

Door twijfels en onzekerheid over eigen kunnen of door acceptatieproblemen bij jongeren en/of hun ouders, hebben een groot aantal leerlingen nog niet de ruimte om te kijken naar hun kwaliteiten en mogelijkheden.

Op onze school werken we al een aantal jaren volgens het principe van oplossingsgericht werken. Dat is een werkwijze waarbij je je laat sturen door de oplossing in plaats van het probleem (Cauffman & Van Dijk, 2010). Een belangrijk middel om dat goed toe te passen is het voeren van coachingsgesprekken met de leerlingen. In die gesprekken kan een leerling punten inbrengen waar hij/zij over wil praten, maar ook de leerkracht kan een gesprek plannen als hij/zij denkt dat het kan bijdragen aan de ontwikkeling van de leerling. De gesprekken worden gevoerd onder schooltijd en wekelijks op vaste tijden. Leerlingen komen zelf met onderwerpen die ze willen bespreken. Ook de leerkracht brengt onderwerpen in die hij belangrijk vindt. Zo komen o.a. thema's als thuis, toekomst, school en stage aan bod. De gesprekken worden zoveel mogelijk in een informele sfeer gevoerd. Doordat er regelmaat, gelijkwaardigheid en wederkerigheid in de gesprekken is, dragen ze ook bij aan de relatie leerkracht- leerling. In de loop van het jaar wordt het makkelijker om onderwerpen te bespreken en groeit het vertrouwen tussen beiden.

Om ook de ouders deelgenoot te maken van het werken aan de ontwikkeling van de jongere, werken we al een aantal jaren met het individueel ontwikkelingsplan (i.o.p.). In dit document verwerken de leerkracht, evenals ouders en de leerling hun doelen voor een komende periode en de acties die daarvoor nodig zijn.

Tijdens de gesprekken over het i.o.p. en andere oudercontacten zie ik veel verschil in de benadering van de verschillende ouders ten aanzien van hun kind. Sommige ouders hebben meer de neiging om de nadruk op de beperkingen van hun zoon/dochter te leggen. Een aantal ouders lukt het goed om te kijken naar de mogelijkheden van de jongere en uit te gaan van de positieve uitzonderingen. In hoeverre de ervaring van ouders met het oplossingsgericht werken daar invloed op heeft, is op onze school niet bekend. Dat wil ik met de volgende onderzoeksvraag graag gaan onderzoeken.

Onderzoeksvraag:

Op welke wijze en in welke mate heeft het oplossingsgericht werken met leerlingen door medewerkers van mijn schoolorganisatie invloed op de houding van ouders naar hun kind?

Deelvragen:

- 1 In welke mate ervaren leerkrachten de verschillen in samenwerking met ouders in de eerste en laatste schooljaren?
- 2 Welke kenmerken van het oplossingsgericht werken merken ouders op in de gespreksvoering met leerkrachten?
- 3 Welke veranderingen in gedrag van hun kind zien ouders in de periode van het eerste tot het vierde leerjaar?
- 4 Welke aspecten van de houding van de leerkracht nemen ouders mee in de omgang met hun kind?

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.

Inleiding.

Dit hoofdstuk richt zich vooral op het oplossingsgericht werken en op de relatie tussen leerkracht en ouders.

Vanuit de theorie wordt gekeken naar de praktijk. Op welke manier is het oplossingsgericht werken geïmplementeerd in de dagelijkse praktijk van praktijkschool 't Genseler? Hoe wordt er op 't Genseler gedacht over ouderparticipatie en op welke manier wordt daar vorm aan gegeven?

2.1 Het oplossingsgericht werken.

Het oplossingsgericht werken (O.G.W.) is een model dat zich meer richt op de aanpak van het probleem (oplossing), dan op het probleem zelf. Daarbij gaat de aandacht uit naar de talenten en de mogelijkheden van de leerling. In de volgende paragrafen komen de oorsprong en de ontwikkeling van het dit model aan de orde.

2.1.1 De oorsprong.

Het oplossingsgericht werken vindt zijn oorsprong halverwege de vorige eeuw in de V.S. in het Mental Research Institute (M.R.I.) in Palo Alto (Californie). Daar werd in het Brief Therapy Project gewerkt aan een korte therapie bestaande uit tien bijeenkomsten. De norm in deze tijd was een therapie van verscheidene jaren. Belangrijke inspiratiebron voor dit project waren de ideeën van Milton H. Erickson (1901-1980). Milton Erickson was psychiater en hypnotherapeut. Hij had het inzicht dat men bij een behandeling van het probleem de persoon niet als het probleem moet zien, maar dat moet worden uitgegaan van de kracht en de unieke kwaliteiten die de persoon bezit. Zijn werk werd gekenmerkt door een diep respect voor de persoonlijke ervaringen van de cliënten waar hij mee werkte. Na eerst geprobeerd te hebben deze ervaringen te begrijpen en bevestigen gebruikte hij therapeutische interventies die leidden tot een ander perspectief op tot verandering van gedrag. De interventies van Erickson waren vernieuwend en werden vaak beschouwd als gewaagd. Fundamenteel voor het werk van Erickson was het principe dat het zinloos is om de strijd aan te gaan met cliënten wiens ideeën niet stroken met die van de therapeut, maar dat het beter is om gebruik te maken van de ideeën, gewoonten en kwaliteiten van de cliënt om daarin op zoek te gaan naar een oplossing.

Om te helpen moet de hulpverlener in staat zijn zich in te leven in die persoon (Durrant, 2001). In het begin van de jaren tachtig werd vanuit deze gedachten en de therapie ontwikkeld door het M.R.I., de solution focused approach ontwikkeld door Steve de Shazer

en Insoo Kim Berg. Zij waren verbonden aan het Brief Family Therapy Center in Milwaukee. Dit model werd enerzijds ontwikkeld vanuit de wens om hun cliënten niet nodeloos te laten lijden, anderzijds vanuit hun grote interesse in de onderscheidende factoren die er in het psychotherapeutische helingsproces toe doen (Cauffman & van Dijk, 2010).

Dit Amerikaanse model is in de jaren '90 naar Europa gehaald en daar verder ontwikkeld en toegepast in het onderwijs. In de volgende paragraaf wordt de inhoud van het model verder toegelicht.

2.1.2 De inhoud.

In deze paragraaf wordt de inhoud van het oplossingsgericht gedachtegoed beschreven aan de hand van onderleggers, basisregels, de 7 stappendans en tot slot de mandatering.

Onderleggers

Het oplossingsgericht werken is gebaseerd op de volgende modellen (axioma's) uit het onderwijs en uit de hulpverlening (Cauffman & van Dijk, 2010).

- ☐ Het systemische model; het gaat altijd om de cliënt(leerling/ leerkracht) in zijn/ haar relevante omgeving. Daarmee maak je als 'expert' van de gespreksvoering deel uit van de context van die cliënt. Je betrokkenheid is een wezenlijk bestanddeel van je interventiekracht.
- ☐ Het cliëntgerichte model; de cliënt past zich niet aan; de 'expert' stemt af op de ziens- en zijnswijze van degene die bij hem/haar komt voor hulp.
- ☐ Het resource-georiënteerde model; de cliënt beschikt over de krachtbronnen die leiden tot de oplossing van het probleem.
- ☐ Het model van de veerkracht van een cliënt; het individu in zijn context is altijd in staat stappen vooruit te zetten.
- ☐ Het model van de zwermintelligentie; er is in een groep en gemeenschappelijke intelligentie die zit in het samenspel van de deelnemers die met z'n allen simpele regels volgen. Vertaald naar de menselijke praktijk: samen bereik je meer dan alleen; houd elkaar uit de wind; steun en bescherm elkaar, hoed je voor uitputting en terugval en bemoedig elkaar 'from one step behind'.
- ☐ Het model van de trias cognitie-emotie-gedrag; de samenhang binnen deze trias biedt de mogelijkheid iemands uitingen vanuit verschillende invalshoeken te bekijken en te bevragen.

Basisregels

Vanuit deze modellen zijn drie basisregels opgesteld die de kern van het oplossingsgericht werken vormen (Cauffman & van Dijk, 2010).

1. Als iets niet werkt, leer ervan en doe iets anders.
2. Als iets wel (of beter) werkt, doe er meer van.
3. Als iets blijkt te werken, leer het van/aan iemand anders.

Bij het oplossingsgericht werken wordt niet gekeken wanneer en onder welke omstandigheden het probleem zich voordoet, maar veeleer wanneer de problemen zich niet of minder voordoen en wordt gezocht naar hulpbronnen om de persoon heen (van Lieshout, 2008).

Om het oplossingsgericht werken praktisch vorm te geven heeft Cauffman (2001), in samenspraak met Insoo Kim Berg, de onderwijstango of de stappendans ontwikkeld. Goed gebruik van deze zeven basisstappen, die hierna worden beschreven, helpen een goede relatie op te bouwen en te onderhouden.

Bij het gebruik van deze dans is het verstandig om de resultaten te toetsen aan de drie basisregels zoals hierboven beschreven.

De 7 stappendans

Niet alle stappen hoeven in één gesprek aan de orde te komen en er is geen vaste volgorde van toepassen van de stappen.

fig 1. De 7 stappendans.

Stap 1: Contact leggen.

Een goede werkrelatie is de motor van verandering. Doordat de leerkracht de tijd neemt om contact te maken, introduceert hij de stijl van interactie die zal volgen. Socialiseren kan op

verschillende manieren: door een hand te geven, goedendag te zeggen, interesse te tonen of door dingen in herinnering te brengen en er later op terug te komen.

Stap 2: Context verhelderen.

Met een aantal vragen kan de situatie en de achtergrond verhelderd worden. Door het gesprek op een ontspannen manier te laten plaatsvinden, zal de leerling zich opener opstellen. Het is belangrijk om oprechte belangstelling in de persoon te tonen. Het individu is belangrijker dan zijn problemen en klachten.

Stap 3: Doelen stellen.

De enige doelen die de moeite waard zijn om aan te werken, zijn die van de leerling zelf. Ook de leerkracht kan doelen hebben, maar hij/zij mag de leerling daar niet mee lastig vallen. De ander helpen de juiste doelen te stellen is een belangrijke taak van de leerkracht. Om dat te bereiken kan de leerkracht de doelstellingsvraag stellen: 'Wat moeten we bespreken zodat dit gesprek nuttig voor jou kan zijn?'.

Lukt het niet om de leerling een doel te laten formuleren, dan is het belangrijk om goed te luisteren en vragen te stellen om erachter te komen waar de wens tot verandering ligt.

Stap 4: Krachtbronnen aanboren.

Door de leerling te wijzen op wat hij goed doet, helpt de leerkracht hem dichterbij zijn doel te laten komen. Aangezien het zelfbeeld van de leerling grotendeels afhangt van hoe hij zijn eigen capaciteiten ziet, is het essentieel dat de leerkracht zich richt op het positieve daarin, in plaats van op mogelijke knelpunten (Mahlberg, Sjoblom, 2008).

Door in een gesprek de juiste vragen te stellen, kan de leerling geholpen worden zijn krachtbronnen terug te vinden. Hierbij is het ook belangrijk de leerling te laten kijken naar uitzonderingen op het probleem. Soms is het probleem minder erg. De leerling moet zien dat hij daar vaak zelf al een deel van de oplossing heeft gevonden.

Stap 5: Differentiatie.

De neiging in contrasten te denken maakt dat mensen vast komen te zitten in hun probleem. Iets is goed of slecht en in een moeilijke situatie is het moeilijk om daar iets tussenin te vinden. Het is de taak van de leerkracht om de leerling vanuit een ander perspectief naar het probleem te laten kijken waardoor de leerling ziet dat het niet altijd slecht gaat of dat het niet zo erg is als het leek.

Een manier om dat te bereiken is het gebruik van schaalvragen. Bepaal met de leerling waar hij zich bevindt betreffende de situatie op een schaal van 1 tot 10. Daarbij worden punten benoemd die positief bijdragen aan dat cijfer en er wordt gekeken hoe het beter was dan een tijd geleden. Vervolgens wordt een nieuw cijfer bepaald voor een volgende keer, met daarbij de behorende kenmerken die dat cijfer bepalen.

Stap 6: Toekomstoriëntatie.

Voor problemen uit het verleden ligt de oplossing in de toekomst. Het verleden is interessant om naar te kijken als het gaat om krachtbronnen en uitzonderingen. Niet om terug te gaan naar het probleem. Een goede techniek om te kijken naar de toekomst en te zoeken naar oplossingen is de wondervraag. In de wondervraag (mirakelvraag) wordt verondersteld dat het probleem verdwenen is. Wat zou de leerling dan anders denken/voelen/doen? Hoe zou het leven dan anders zijn en wat zou je anders doen?

Met de wondervraag wordt de aandacht op een creatieve en veilige manier gericht op de toekomst. Door de wondervraag en het doorvragen kan worden gezocht naar oplossingsmogelijkheden.

Stap 7: Complimenten geven.

Aandacht geven en complimenteren is goed voor de sfeer. Het wordt ook interessant voor de leerling gewenst gedrag vaker te laten zien. Geef complimenten vooral aan het begin van de les. Voorkom acties die het effect van complimenten teniet kunnen doen. Geef complimenten voor verschillend gedrag en verschillende situaties. Wees eerlijk en echt (Jeninga & de Boer, 1999). Het geven van complimenten wordt toegepast in alle stappen van de dans.

Mandatering

Om de stappen in een onderwijs goed toe te kunnen passen benoemen Cauffman en van Dijk (2010) drie mandaten die de leerkracht moet krijgen om zijn rol goed in te kunnen vullen.

1. De leider.
Zet lijnen uit, neemt initiatief en bepaalt de richting.
2. De manager.
Verantwoordelijk voor de organisatie. Op tijd zijn, toetsen, orde houden.
3. De Coach.
Situatie creëren waarbij de ander het beste uit zichzelf kan halen

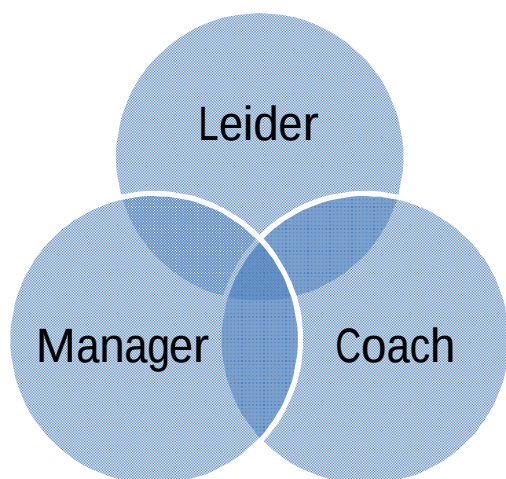

fig 2. Drie fundamentele mandaten.

Deze drie mandaten heeft een leerkracht nodig om zijn functie goed te kunnen beoefenen. De mandaten overlappen elkaar in veel situaties en in sommige gevallen zit er spanning tussen de verschillende mandaten. Het is verstandig om duidelijk te krijgen vanuit welk mandaat je handelt en om de leerling daarvan op de hoogte te stellen.

Naast de mandaten van de leerkracht zijn er ook een aantal voorwaarden waaraan de organisatie moet voldoen om het oplossingsgericht werken in het bijzonder, maar ook andere nieuwe projecten, te laten slagen en mandatering te bevorderen.

Franklin, Trepper, Gingerich en mc Collum (2012) benoemen vijf 'school readiness factors' die daarop van invloed zijn. Hieronder volgt een korte weergave van de vijf factors die door Franklin e.a. beschreven worden.

1. Aanwezigheid van een constructieve organisatie cultuur.

In deze cultuur wordt zelfstandigheid gestimuleerd en hebben leerkrachten de kans om pro actief te handelen. Er wordt positief naar elkaar gecommuniceerd. Een management structuur waarin leerkrachten meedenken en –beslissen.

Ideeën worden samen bedacht en uitgevoerd.

2. In een organisatie is het team betrokken, is er sprake van flexibiliteit en durft men risico's te nemen.

Leerkrachten worden gesteund bij het ontwikkelen van nieuwe ideeën en het nemen van risico's. Men durft te kijken naar wat nodig is om iets te laten slagen en durft daarbij af te wijken van bestaande regels.

3. Er zijn voldoende financiële middelen om nieuwe projecten in te passen en uit te voeren.

4. Er is toezicht, consultatie, en continue technische assistentie om nieuwe projecten in te passen en uit te voeren.

Tijdens de invoering en training van een nieuw project zijn er coaches aanwezig met kennis van zaken. Zij begeleiden het project en geven sturing en training waar en wanneer dat noodzakelijk is.

Als aan deze organisatorische 'readiness factors' door de school voldaan kan worden, ontstaat er een klimaat waarin het oplossingsgericht werken op een passende manier in het schoolprogramma kan worden ingevoerd.

2.2 Relatie leerkracht-ouders.

Binnen het onderwijs wordt er veel aandacht besteed aan het belang van de betrokkenheid van ouders bij de school. In 2005 heeft toenmalig minister van onderwijs van der Hoeven samen met de landelijke onderwijsorganisaties de intentieverklaring *Versterking ouderbetrokkenheid* ondertekend. Deze intentieverklaring heeft geleid tot de databank www.oudersbijdeles.nl en het manifest *Versterking ouderbetrokkenheid op school (juli 2007)*.

In het onderzoek *Ouderbetrokkenheid in de brede school* (van der Schaaf, van der Berg, 2009) wordt gezocht naar manieren om ontwikkelingsondersteunend gedrag van ouders te stimuleren. In het onderzoek blijkt dat het in eerste instantie van eminent belang is dat een school een visie heeft ten aanzien van ouderbetrokkenheid en dat die visie ook geformuleerd is. Daarnaast blijkt dat veel leerkrachten het idee hebben dat veel ouders niet betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind. Dit beeld komt niet overeen met de werkelijkheid (*Booijink 2007*). Ouders zijn van nature betrokken bij hun kind. Vooral de soort contacten met ouders zijn belangrijk. Als die contacten incidenteel en kort zijn is de betrokkenheid van ouders minder groot.

Uit onderzoek van de Radboud Universiteit (*Ouders, scholen, diversiteit, F. Smit e.a. 2007*) blijkt dat ouders door meer betrokkenheid een grote bijdrage kunnen leveren aan de onderwijskansen van hun kind.

Volgens dit onderzoek heeft het merendeel van de ouders te weinig tijd om meer bij de school betrokken te zijn, voor allochtone ouders is de taal een reden om afstand tot school te houden.

Een andere conclusie is dat het op 60% van de scholen die beleid voeren ten aanzien van het thema leidt tot een verbetering van de relatie met ouders.

Ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie

In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie.

Smit, Driessen & Sluiter (2007) omschrijven het als volgt:

“Onder ouderbetrokkenheid wordt verstaan de betrokkenheid van ouders bij de opvoeding en het onderwijs van hun eigen kind, thuis (bv. voorlezen) en op school (bv. rapport-besprekingen voeren met de leerkracht).”(p.7).

Ouderparticipatie is gedefinieerd als actieve deelname van ouders aan activiteiten op School. De actieve deelname (ouderparticipatie) is dan weer in twee vormen te verdelen, geïnstitutionaliseerde en niet-geïnstitutionaliseerde vormen van ouderparticipatie. Niet-geïnstitutionaliseerde vormen van ouderparticipatie zijn hand- en spandiensten van ouders in en voor school, zoals het doen van de schoolwas, meelopen met een groep naar de gymles, knutselavonden voor Kerst en Sinterklaas en begeleiden van schoolreisjes en kampen. Voorbeelden van geïnstitutionaliseerde vormen van ouderparticipatie zijn lidmaatschap van een medezeggenschapsraad of ouderraad.

Samengevat kunnen ouders op verschillende manieren betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind op school. Ze zijn betrokken als ze zelf hun kind een stimulerende omgeving bieden. Er is sprake van participatie als ze de school helpen bij het bieden van een stimulerende omgeving.

Bordewijk, Dries, Harkink & Visser (2007) zien ouderparticipatie als een vertaling van het ouderbeleid van een school. Daarbij wordt gekeken naar vier verschillende benaderingen van de rol van de ouder:

- o De ouders als klant, hierbij gaat het om informatievoorziening.
- o De ouder als belanghebbende, hierbij gaat het om meedenken en meebeslissen.
- o De ouder als vrijwilliger, hierbij gaat het om hulp op school.
- o De ouder opvoeder, hierbij gaat het om ouderbetrokkenheid thuis.

Waar Bordewijk ouderparticipatie benadert vanuit vier rollen, ziet Epstein (2001) de volgende zes vormen van partnership van ouders bij de school van hun kind.

1. Verplichting van ouders. De ontwikkeling van kinderen stimuleren door een goede, positieve thuissituatie.
2. Verplichting van scholen. Ouders op de hoogte houden van ontwikkelingen op school.
3. Participatie van ouders op school. Hulp bij activiteiten op school.
4. Ouderparticipatie bij het leren thuis.
5. Participatie van ouders op formeel gebied. Ouders worden betrokken bij bestuur en beleid en het organiseren van een ouderraad.
6. Gemeenschap en school werken samen. Diensten en bronnen uit de gemeenschap worden gebruikt en toegepast in de school.

Epstein is van mening dat elke school, om een goede samenwerking te stimuleren, een plan (partnership program) moet hebben om de kans op succes voor de student te vergroten. In dat plan moeten activiteiten benoemd worden voor alle zes soorten van ouderparticipatie. Zij denkt daarbij aan workshops voor ouders, vrijwilligerswerk door ouders, interactief huiswerk en student- leerkracht- ouderconferenties.

2.3 Missie/visie Praktijkschool 't Genseler.

De school heeft in het schoolplan de volgende visie opgesteld:

De opdracht van het praktijkonderwijs, het toeleiden naar en deelnemen aan (loonvormende) arbeid en voorbereiden van onze jongeren op een actief en zelfstandig bestaan in de maatschappij ten aanzien van werken, wonen, vrije tijd en actief burgerschap, stelt speciale eisen aan de inrichting van ons onderwijs, waarvan ook nazorg deel uitmaakt

Niet alleen inhoudelijk, maar ook waar het de toelatingscriteria betreft, de keuze van het onderwijsaanbod, de huisvesting en de (krachtige) leeromgeving, de deskundigheid van personeel en management en de materiële bekostiging.

Vanuit deze visie/missie is het team van 't Genseler tot een collectieve ambitie (zie bijlage1) gekomen. In deze ambitie wordt uitgegaan van zes verschillende onderdelen van het onderwijs. Deze onderdelen zijn leerling, team, ouders, onderwijs, omgang met elkaar en het functioneren in de maatschappij.

In de uitwerking van de collectieve ambitie spelen zowel het oplossingsgericht werken als de ouderparticipatie/ouderbetrokkenheid een prominente rol.

Hieronder wordt de collectieve ambitie van de school nader toegelicht.

- **De leerling**

Aan ons de opdracht om samen met de leerling op zoek te gaan naar diens talenten en capaciteiten. We ontmoeten een leerling voor wie het leren niet altijd vanzelfsprekend is. Kenmerkend voor het denken van deze jongeren is, dat het vooral gericht is op het concrete en het praktische. Leerlingen hebben vaak een negatief zelfbeeld en kunnen positieve gebeurtenissen niet lang vast houden. Doordat ze tegen hun grenzen aanlopen hebben ze minder zelfvertrouwen en een negatieve zelfwaardering.

Voorwaarde om tot ontwikkeling te komen is het gevoel er te mogen zijn en zich veilig te voelen. Respect voor en naar elkaar is daartoe een voorwaarde.

We veronderstellen een ontwikkeling van de leerling, waarbij hij uiteindelijk zelf keuzes gaat maken en zichzelf hiervoor ook verantwoordelijk voelt.

- **Het team**

Het team van de school bestaat uit medewerkers met verschillende opleidingsachtergrond, deskundigheid en ervaring. Een positief leef-, en werkklimaat binnen de school begint bij de medewerkers. Zij gaan op respectvolle wijze met elkaar om en vervullen hiermee een voorbeeldfunctie voor leerlingen. De benadering van leerlingen heeft een coachend karakter en is oplossingsgericht van aard. Het is aan de schoolleiding deze verschillende kwaliteiten te erkennen, deze zo optimaal mogelijk in te zetten, ze verder te ontwikkelen en het personeel te motiveren en kansen te geven zich te scholen.

- **De ouders**

Wij erkennen de ouders in hun deskundigheid. Vanaf de aanmelding trekken wij met elkaar op. Hun kind/onze leerling is daarbij ons gezamenlijk uitgangspunt. Samenwerking is daarom voorwaarde voor een optimaal verloop van dit proces.

Wij proberen ouders zo goed mogelijk van informatie te voorzien. Dit veronderstelt een intensief en op maat gesneden contact. We spelen in op de wensen van leerlingen en ouders, gericht op samenwerking en afstemming. Van belang is de “taal” van de ouders te spreken en te begrijpen, rekening houdend met ieders cultuur en achtergrond.

We willen ouders actief betrekken en aan de school binden, door ze nadrukkelijk uit te nodigen deel te nemen aan ouderplatforms of zitting te nemen in de ouderraad of vestigingsraad.

– **Onderwijskundige uitgangspunten**

We streven naar uitdagend onderwijs waar jongeren tot initiatief komen, zelfstandig opereren en minder afhankelijk van hulp worden.

Ons onderwijsaanbod richt zich op de sociale, emotionele, creatieve en verstandelijke ontwikkeling. We stellen ons programma voortdurend bij aan nieuwe ontwikkelingen. Dit veronderstelt afstemming ten einde in het aanbod samenhang te realiseren. De mentor coacht, informeert, initieert en organiseert volgens de principes van het oplossingsgericht werken.

– **In de omgang met elkaar**

Als professionele opvoeders moeten wij voorbeeldgedrag tonen. Respect voor elkaar is een basishouding maar ook het signaal dat we grensoverschrijdend gedrag afkeuren en daarmee niet de leerling als persoon. Daarnaast zien we het als onze opdracht met de leerling op zoek te gaan naar kansen en kwaliteiten. We doen een appèl op de eigen verantwoordelijkheid. De regels die er zijn, zijn eenduidig: slechts voor één uitleg vatbaar. Wij bieden maatwerk. We vinden het belangrijk dat we doen wat we zeggen. Dit heeft een preventieve werking en zorgt voor duidelijkheid en een gevoel van veiligheid bij leerlingen.

– **De maatschappij**

Het is onze opdracht om naar onze omgeving te kijken. Wat verwacht de maatschappij van onze leerlingen? De antwoorden vertalen wij naar ons onderwijsprogramma. Ouders, instanties, bedrijven en andere externen leveren een bijdrage. Wij bevragen ze op hoe ze vinden dat we ons werk doen. Zo willen we komen we tot het ontwikkelen van een individueel en op maat gesneden onderwijsaanbod. De leerling is de maat. Graag willen we leerlingen afleveren die zich bewust zijn van eigen talenten, beperkingen en zelf keuzes kunnen maken op basis van eigen verantwoordelijkheid.

Uit de collectieve ambitie van de school blijken OGW en partnerschap een belangrijke rol te spelen.

2.3.1 Toepassing van Oplossingsgericht Werken in de praktijk.

Het oplossingsgericht werken is na een aantal jaren een vanzelfsprekende werkwijze binnen de school geworden. Leerkrachten zijn geschoold in een oplossingsgerichte benadering. Daarnaast heeft de school meegewerkt aan een onderzoek verricht door J. Kienhuis (2008), lid van de kenniskring van het lectoraat 'Interactieve professionaliteit en vormen van interactieve kennisontwikkeling in de speciale onderwijszorg' van Fontys OSO. Dit onderzoek

was gericht op verbetering van de speciale onderwijszorg door middel van oplossingsgericht werken.

De 7-stappendans (Cauffman en van Dijk, 2010) wordt toegepast in klassikale situaties en in gesprekken naar aanleiding van incidenten. Daarnaast wordt er in elke groep een uur per week ingeroosterd om met leerlingen coachingsgesprekken te voeren. Tijdens die gesprekken brengen leerlingen onderwerpen in die zij belangrijk achten om te bespreken. Ook de leerkracht brengt punten in waardoor er verschillende thema's zoals thuissituatie, stage, persoonlijke ontwikkeling, uitstroom, gedrag, kritiek op leerkrachten, klassensituatie en relaties aan bod kunnen komen. De leerkracht zorgt voor een ontspannen sfeer en laat in veel gevallen het initiatief bij de leerling. De inhoud van en afspraken uit de gesprekken komen bij een volgend gepland gesprek terug op de agenda.

2.3.2 Ontwikkelen van het partnerschap.

Om de samenwerking tussen ouders- leerkracht- school vorm te geven heeft de school een werkgroep samengesteld. Deze werkgroep partnerschap heeft in samenwerking met het Katholiek Pedagogisch Centrum (K.P.C.) en het Platform Allochtone Ouders en Onderwijs (PAOO) gekeken naar mogelijkheden om de samenwerking met ouders te verbeteren. Daarbij stonden kernbegrippen als samenwerking, erkenning, afstemming, zelfde taal spreken, rekening houden met elkaars cultuur en achtergrond en ouders actief betrekken voorbij. De nadruk daarbij is gelegd op het gebruik maken van informele contacten en de manier van communiceren tijdens deze contacten. Tijdens studiedagen in het schooljaar 2010-2011 is met het team besproken welke lijn daarin gehanteerd wordt teneinde de betrokkenheid en participatie van ouders te vergroten. Uit deze studiedagen is de conclusie getrokken dat er een wijze moet worden gevonden om ouders vaker informeel binnen de school te hebben. Naast de ouderraad en medezeggenschapsraad (geïstitutionaliseerde ouderparticipatie) is er geen informeel laagdrempelig contact. Daarom heeft de werkgroep in 2011 het ouderpanel in het leven geroepen. Tijdens ouderpanelavonden worden ouders actief uitgenodigd om met elkaar te praten over dingen die hen bezighouden. De ouders krijgen de kans om zich kritisch uit te laten over ontwikkelingen binnen de school en er wordt in groepen gediscussieerd over samen vastgestelde thema's.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie.

Inleiding.

In hoofdstuk 1 is de probleemstelling geformuleerd en zijn er enkele deelvragen gesteld.

Een onderzoeksvraag gaat altijd uit van een bepaalde onderzoeksgroep (Kallenberg e.a., 2007). Om een antwoord te krijgen op de deelvragen van dit onderzoek zullen drie groepen uit het onderwijs betrokken worden; de ouders, de leerkrachten en de leerlingen.

Om die gegevens te verzamelen wordt gebruik gemaakt van de methodes dossieronderzoek, interview en vragenlijsten.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de methode van onderzoek. Er wordt gekeken naar het soort onderzoek, het domein van het onderzoek en de onderzoeksgroep. Daarna volgt een schematische weergave van het plan van aanpak, de data verzameling en –analyse van de onderzoeken en tot slot wordt ingegaan op de triangulatie binnen het onderzoek en de ethische aspecten van het onderzoek.

3.1 Soort onderzoek.

Verschillende soorten onderzoeksvragen vragen om verschillende onderzoeksvormen. Er zijn volgens Oost & Markenhof (2002) zes vormen te onderscheiden. Van deze zes vormen wordt in dit onderzoek gebruikt gemaakt van een evaluerend onderzoek als een vorm van praktijkonderzoek. Bij een praktijkonderzoek ligt het hoofdaccent op verbetering van de praktijk. Er wordt specifieke kennis verzameld, over een specifiek domein met een specifiek oogmerk (Migchelbrink, 2008). Het evaluerende onderzoek wordt gebruikt om meer inzicht te krijgen in eigen handelen, maar ook in leerprocessen en vernieuwingen op school (van der Donk & van Lanen, 2010). In dit geval is de evaluatie gericht op het oplossingsgericht werken zoals dat in 2008 op Praktijkschool 't Genseler is ingevoerd.

3.2 Domein onderzoek.

Het onderzoek is gericht op verschillende factoren binnen Praktijkschool 't Genseler die in hun dagelijkse samenwerking te maken hebben met elkaar en met de invloed van oplossingsgerichte gespreksvoering. Leerlingen, ouders, leerkrachten, onderwijstheorie en organisatie van het onderwijs worden betrokken bij het onderzoek. Door middel van een literatuurstudie oplossingsgericht werken en ouderparticipatie wordt het terrein afgebakend waarin het onderzoek plaatsvindt. Doel van het onderzoek is uit te vinden wat de betekenis is van het oplossingsgerichte gedachtegoed voor de school en de ouders.

3.3 De onderzoeksgroep.

Het onderzoek richt zich uiteindelijk op de houding van ouders naar hun kind. Dat maakt de leerlingen en ouders de primaire onderzoeksgroepen. In het onderzoek wordt gekeken naar de invloed van de houding van leerkrachten op de houding van ouders. Dat maakt ook de leerkrachten tot een onderzoeksgroep.

Alle drie de groepen zijn verbonden aan het Praktijkonderwijs (Pro). Het Praktijkonderwijs wordt bezocht door leerlingen die aan door de overheid gestelde toelatingseisen (criteria) voldoen. Het praktijkonderwijs omvat de doelgroep moeilijk lerenden. In veel gevallen gaat dat samen met gedragsproblemen. Binnen het VO is voor hen het praktijkonderwijs de juiste weg. Voor veel leerlingen en ouders is dat moeilijk te accepteren. Een groot deel van de ouders kampt met acceptatieproblemen. Ze willen graag bewijzen dat hun kind niet op de juiste plek zit en hebben moeite om te kijken naar de mogelijkheden van hun kind binnen het Pro. Deze ouders houden, vooral in de beginjaren, afstand tot de school. Dat kan een goede samenwerking in de weg staan en werkt negatief op de ontwikkeling van de leerling. Veel leerkrachten hebben daardoor het idee dat ouders niet betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind. Dit beeld komt volgens Booijsink (2007) niet overeen met de werkelijkheid. Volgens Booijsink zijn ouders van nature wel betrokken bij de ontwikkeling van hun kind.

3.4 Plan van aanpak.

Hieronder volgt een schematische weergave van de opzet en planning van het onderzoek. In het schema is vanuit de deelvragen een planning gemaakt om data te verzamelen en te analyseren. In die planning is gedacht over de manier van onderzoeken, de literatuur die daarvoor nodig is en de organisatie die daarvoor nodig is. Het schema heeft gediend als houvast. Niet om elke datum precies te volgen, maar wel om een lijn aan te houden waardoor de verschillende onderzoeken niet door elkaar zijn gaan lopen. Door het schema te volgen is het gelukt om op tijd de stap naar een volgend deel van het onderzoek te maken. Doordat duidelijk aangegeven is wie de betrokkenen zijn en welke acties er voor een deel van een onderzoek nodig zijn, is het gelukt de uiteindelijke deadline te halen.

Deelvraag	Data verzamelen	Methode(n) & middelen	Betrokkenen		
	Hoe?	Wat?	Wie?	Waar?	Wanneer?
1). In welke mate ervaren leerkrachten verschillen in samenwerking met ouders in de eerste en laatste schooljaren?	– Literatuurstudie: info uitwerken, selecteren, nalezen – Dossieronderzoek: registratie bekijken met betrekking tot huisbezoeken, oudergesprekken, incidenten. – Interview. Vragen maken gesprek opnemen en samenvatten.	– Literatuur: Ouderbetrokkenheid en participatie. Smit, Driessen & Sluiter (2007). Bordewijk, Dries, Harkink & Visser (2007). – Ontwikkeld formulier: Dossieronderzoek samenwerking school-ouders. – Eigen vragen: Kallenberg e.a (2007)	– Ikzelf – Ikzelf,toestemming school vragen – Zorgcoördinator school, ikzelf	– Thuis – 't Genseler. – 't Genseler.	– Week 6/7 – Week 10 uitvoeren, week 11 verwerken – Week 11 afnemen, week 12 samenvatten
2). Welke kenmerken van het oplossingsgericht werken merken ouders op in de gesprekken met leerkrachten?	– Literatuurstudie: info uitwerken, selecteren, nalezen – Interview. Vragen maken gesprek opnemen en samenvatten. – Vragenlijst ouders	– Literatuur: Oplossingsgericht werken. Cauffman & van Dijk (2010). (Durrant. (2001) 7- stappenplan van Cauffman. Belangrijke stappen voor onderzoek eruit halen. – Eigen vragen: Kallenberg e.a (2007) – Vragenlijst ouders samenstellen m.b.v. literatuur (Kallenberg e.a. 2007.)	– Ikzelf – Zorgcoördinator school, ikzelf – Ouders van vierde leerjaar.	– Thuis – 't Genseler. – Thuis voorbereiden, op school ouders bellen en lijsten opsturen.	– Week 6/7 – Week 11 afnemen, week 12 samenvatten – Week 13 opstellen, week 14 versturen, week 16 verwerken.
3). Welke veranderingen in het gedrag van hun kind zien ouders in de periode van het eerste tot het vierde leerjaar?	– Dossieronderzoek: registratie bekijken met betrekking tot huisbezoeken, oudergesprekken, incidenten. – Interview. Vragen maken gesprek opnemen en samenvatten.	– Ontwikkeld formulier: Dossieronderzoek samenwerking school-ouders. – Eigen vragen: Kallenberg e.a (2007)	– Ikzelf,toestemming school vragen – Zorgcoördinator school, ik zelf.	– 't Genseler. – 't Genseler	– Week 10 uitvoeren, week 11 verwerken – Week 11 afnemen, week 12 samenvatten
4). Welke aspecten van de houding van de leerkracht nemen ouders mee in de omgang met hun kind?	– Vragenlijst ouders. – Vragenlijst leerlingen	– Vragenlijst ouders samenstellen m.b.v. literatuur (Kallenberg e.a. 2007.) – Vragenlijst leerlingen samenstellen m.b.v. literatuur (Kallenberg e.a. 2007.)	– Ouders van vierde leerjaar. – Leerlingen van het vierde leerjaar.	– Thuis voorbereiden, op school ouders bellen en lijsten opsturen – Thuis voorbereiden, leerlingen op school laten invullen.	– Week 13 opstellen, week 14 versturen, week 16 verwerken. – Week 13 opstellen, week 14 afnemen, week 16 verwerken.

3.5 Dataverzameling en –analyse.

3.5.1 Dossieronderzoek.

Dataverzameling

Voor het dossieronderzoek wordt gebruik gemaakt van gegevens van leerkrachten uit onderbouw 1 (eerste leerjaar, 2008). Deze worden vergeleken met de gegevens van dezelfde leerlingen in bovenbouw 1 (vierde leerjaar, 2011). De gegevens betreffen de contacten met ouders over de leerlingen. Bij het dossieronderzoek is niet gekeken naar welke leerkracht, wel naar de namen van de leerlingen. Deze namen zijn gericht en niet “at random” gekozen door de onderzoeker vanuit de wetenschap, om een antwoord te vinden op de onderzoeksvragen, dat dossierinformatie noodzakelijk is met betrekking tot oudercontacten.

Binnen de dossiers ben ik op zoek gegaan naar vier verschillende aspecten die in beide leerjaren aan bod komen. Dit zijn:

- o Registratie betreffende gesprekken tijdens huisbezoeken
- o Registratie betreffende geplande oudergesprekken (rapport en individueel ontwikkelingsplan (I.O.P.))
- o Registratie betreffende gesprekken naar aanleiding van incidenten op school
- o Registratie betreffende gesprekken naar aanleiding van incidenten buiten school

Informatie over deze vier aspecten wordt vastgelegd door leerkrachten in administratiepakket magister.

Data-analyse

Door te kijken naar deze vier aspecten wordt een beeld verkregen van een eventuele ontwikkeling in de mate van samenwerking tussen ouders en de leerkracht (school) om zo antwoord te kunnen geven op de **deelvragen 1 en 3**.

Om gericht te kunnen kijken en goede vergelijkingen te kunnen maken is een formulier ontwikkeld (bijlage 1). In het formulier kan aangegeven worden wat er besproken is tijdens het contact, wat de eventuele positieve reactie van ouders betreffende de samenwerking is, en wat de eventuele negatieve reactie in dat opzicht is.

Om een reëel beeld van de ontwikkeling in samenwerking te krijgen worden minimaal tien dossiers bekeken van leerlingen uit verschillende groepen van verschillende schooljaren. Dat is 5% van de schoolpopulatie.

Zo wordt informatie verkregen van verschillende leerkrachten in verschillende periodes en verschillende groepen en wordt een zo objectief mogelijk beeld geschetst van de ontwikkeling in de samenwerking tussen ouders en school.

Bij het analyseren van de gegevens wordt gebruik gemaakt van het aantal positieve en negatieve reacties van ouders evenals de intensiteit van de reacties.

3.5.2 Interview met de zorgcoördinator.

Dataverzameling

Naast het dossier onderzoek wordt door middel van een interview met de zorgcoördinator van de school een beter beeld verkregen van de verschillen die leerkrachten en ouders ervaren in de mate van samenwerking in het eerste en laatste schooljaren. Ook wordt uit het interview duidelijk hoe de zorgcoördinator graag denkt over de rol van het oplossingsgericht werken bij de samenwerking tussen school en ouders. De informatie uit dit interview wordt gebruikt bij het beantwoorden van drie van de vier deelvragen: **deelvraag 1, deelvraag 2 en deelvraag 3.**

De zorgcoördinator is op de hoogte van de onderzoeksvraag en heeft kennis genomen van het theoretisch kader bij dit onderzoek. Met haar ga ik in gesprek omdat ze in alle leerjaren betrokken is bij de leerlingen en ouders. Daarnaast begeleidt zij de leerkrachten in hun contact met leerlingen en ouders. Ik maak gebruik van een ongestructureerd interview (Emans, 2002). Het interviewschema bestaat uit een klein aantal vragen waarmee ik inzicht wil krijgen in het beeld dat de zorgcoördinator heeft van de samenwerking tussen leerkrachten en ouders.

Ik wil tijdens het interview gebruik maken van de volgende vragen:

1. Kunt u aangeven welke problemen leerkrachten uit het eerste leerjaar ervaren in de samenwerking met ouders?
2. Verandert naar uw mening die samenwerking in het vervolg van de schoolloopbaan? Kunt u ook aangeven in welke mate en welke aspecten?
3. Speelt naar uw mening het oplossingsgericht werken een rol in de verbetering van de samenwerking tussen leerkrachten en ouders?

Deze vragen gebruik ik als leidraad om richting aan het gesprek te geven. Door middel van samenvatten en doorvragen wil ik informatie krijgen over de samenwerking tussen leerkrachten en ouders en de rol van het oplossingsgericht werken daarin.

Data-analyse

Het gesprek met de zorgcoördinator wordt opgenomen. De gegevens uit het gesprek worden verdeeld over de deelvraag waar ze bij passen. Zo wordt het gesprek deel voor deel doorgenomen en kunnen de gegevens gebruikt worden om antwoord te vinden op de drie deelvragen.

3.5.3 Vragenlijsten.

Bij het onderzoek maak ik naast dossieronderzoek en interview gebruik van een derde onderzoeksmethode; de vragenlijst. Bij de vragenlijsten voor ouders en leerlingen is eveneens gekeken naar de namen van de leerlingen. De vragenlijsten zijn niet gekoppeld aan de namen van het dossieronderzoek.

Er is bij de keuze niet geselecteerd op achtergronden, ervaringen of op een andere manier gebruik gemaakt van kennis over de leerling of ouders.

Vragenlijst ouders: dataverzameling

In mijn onderzoek gebruik ik een vragenlijst voor ouders om antwoord te kunnen geven op **deelvraag 2 en 4**.

Voorafgaand aan de vragenlijst geef ik ouders informatie over de methodiek oplossingsgericht werken. Ik doe dat door tijdens een bijeenkomst van het ouderplatform van de school uitleg te geven over vier stappen uit de 7 stappendans van het oplossingsgericht werken. De stappen die ik aan ouders ga benoemen en toelichten zijn:

- Stap 1: Contact leggen.
De leerkracht neemt tijd om contact te leggen. Hij zorgt ervoor dat er een ontspannen contact met de leerling is. Hij doet dat door contact als: een hand geven, goedendag te zeggen, interesse te tonen en door terug te komen op besproken onderwerpen. Hij is echt en oprecht in contact..
- Stap 4: Krachtbronnen aanboren.
Door de leerling te wijzen op wat hij goed doet en kan, helpt de leerkracht hem dichterbij zijn doel te laten komen. De leerkracht legt de nadruk op de kwaliteiten van de leerling en laat zien dat de leerling veel kwaliteiten heeft om problemen zelf op te lossen. Het zelfbeeld van de leerling zal positiever worden.
- Stap 6: Toekomstoriëntatie.
Het is beter om een probleem uit het verleden niet steeds terug te halen. De oplossing ligt in de toekomst. De leerkracht helpt de leerling te kijken naar de mogelijkheden in de toekomst.
- Stap 7: Complimenten geven.
Door in dagelijkse situaties aandacht en complimenten te geven zal een leerling gewenst gedrag vaker laten zien. De sfeer zal verbeteren en de leerling wordt positiever over zichzelf. Complimenten moeten echt en eerlijk zijn.

Daarbij maak ik gebruik van voorbeelden uit de praktijk. Vervolgens vullen ouders de vragenlijst ouders in (bijlage 2).

Bij zowel de vragenlijst ouders als de vragenlijst leerlingen (zie hierna) ga ik uit van de zeven aspecten die Bartelds, Kluiters & Smeden (1987) benoemen als waardevol. Bij het samenstellen van de vragenlijsten heb ik gebruik gemaakt van hun volgende tips:

- Maak gebruik maken van blokken met vragen die bij elkaar horen. Aan elk blok gaat een toelichting vooraf.
- Maak de vragenlijst niet te uitgebreid.
- Maak gebruik van een trechtervormige vragenreeks. De eerste vragen over een onderwerp kunnen praktisch beoordeeld worden, volgende vragen meer gevoelsmatig.
- Maak gebruik van eenduidige formuleringen.

De vragenlijst ouders bestaat uit twee delen waarin ouders vragen beantwoorden die betrekking hebben op de vier stappen waarover zij uitleg hebben gekregen.

In het eerste deel (16 vragen) hebben de vragen betrekking op de gesprekken met leerkrachten. Belangrijk te weten hierbij is dat bij de gesprekken die ouders voeren met de leerkracht ook de leerling aanwezig is. In het tweede deel (8 vragen) gaan de vragen over de mate waarop ouders zelf op een oplossingsgerichte manier omgaan met hun kind.

Aan de ouders is gevraagd antwoord te geven met een cijfer 1 t/m 5. Een 1 betekent dat ouders het nooit ervaren, een 5 houdt in dat ouders het altijd ervaren. In een grafiek worden de gemiddelde antwoorden weergegeven.

Ik vraag 20 ouders van het vierde leerjaar (bovenbouw 1) de vragenlijst in te vullen. Deze ouders zijn vanaf 2008 betrokken bij school. Dat is bijna 10% van het totaal aantal ouders en bijna 50% van de ouders van het vierde leerjaar.

Vragenlijst ouders: data-analyse

De gegevens uit de vragenlijsten worden verwerkt in grafieken. Daarin worden de gemiddelde antwoorden weergegeven. Zo kan per vraag worden bekeken welke aspecten ouders herkennen in de gespreksvoering met de leerkracht en welke aspecten zij toepassen bij de omgang met hun kind. Doordat de vragen per stap bij elkaar staan wordt in de grafieken snel zichtbaar over welke stappen van het oplossingsgericht werken de ouders meer of minder positief zijn. Ook kunnen de twee grafieken met elkaar vergeleken worden om te kijken of het beeld van de eerste grafiek (gesprekken leerkrachten), overeenkomt met de het beeld van de tweede (omgang kind). Op die manier wordt bekeken of er een verband is tussen beiden.

Vragenlijst leerlingen: dataverzameling

Deze gegevens uit deze vragenlijst worden gebruikt om antwoord te geven op **deelvraag 4**.

Ook bij de leerlingen komen, net als bij de ouders, de vier stappen van het oplossingsgericht werken terug in de vragen. Ik geef uitleg van de stappen die hierboven bij vragenlijst ouders besproken zijn. Bij hen zal ik voorbeelden geven die in hun praktijk naar voren komen. De leerlingen hebben, al of niet bewust, ervaring met oplossingsgericht werken. Zij hebben coachingsgesprekken met hun mentor en worden in de groep en daarbuiten op een oplossingsgerichte manier aangesproken. De leerlingen vullen de vragenlijst in de klas in. Wanneer ze dat willen mogen ze mij om uitleg vragen.

De vragenlijst leerlingen (bijlage 3) laat ik invullen door leerlingen van het vierde leerjaar (bovenbouw 1).

De vragenlijsten bestaan uit twee keer acht vragen die gesteld worden aan leerlingen uit het vierde leerjaar uit verschillende klassen met verschillende mentoren. De vragen van beide lijsten zijn vrijwel identiek. In de eerste acht vragen worden de leerlingen bevraagd over de mentor, in de tweede acht over hun ouders. In totaal hebben twintig leerlingen de vragen beantwoord. Dat is hetzelfde aantal als ouders bij de vorige vragenlijst. Ook op deze vragen kon met een cijfer 1 t/m 5 antwoord worden gegeven, waarbij een 1 betekent dat de leerling het nooit ervaart en bij een 5 dat de leerling het altijd ervaart.

Vragenlijst leerlingen: data-analyse

In grafieken worden de gemiddelde antwoorden weergegeven. Omdat de vragen over de leerkracht vrijwel gelijk zijn aan die over de ouders, kunnen beide grafieken makkelijk met elkaar vergeleken worden en kan in een oogopslag worden bekeken hoe de leerlingen de vier stappen van het oplossingsgerichte gedachtegoed ervaren bij leerkrachten en ouders. Doordat de vragen per stap bij elkaar staan wordt in de grafieken snel zichtbaar welke stappen van het oplossingsgericht leerkrachten en ouders meer of minder toepassen.

3.6 Triangulatie: validiteit en betrouwbaarheid.

Met triangulatie wordt geprobeerd een beter beeld van de praktijk te krijgen door data uit verschillende bronnen te verzamelen (brontriangulatie) of door gebruik te maken van verschillende methoden van onderzoek (methodische triangulatie).

Triangulatie binnen een onderzoek wordt gebruikt om de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten.

Met validiteit wordt bedoeld dat je datgene onderzoekt wat je wilt onderzoeken. De validiteit wordt vergroot door in gesprek te gaan met leraren, betrokkenen binnen de school, leerlingen en ouders. In dit onderzoek is gekozen voor gebruik van onderzoeksinstrumenten gericht op oplossingsgerichte gespreksvoering en de leerkracht- ouder relatie.

- Vanuit de dossiers (leerkracht) wordt gekeken naar beschreven feiten uit het eerste en vierde leerjaar om te zien of er een verbetering is in de samenwerking tussen ouders en school.
- Vanuit de zorgcoördinator wordt gekeken naar een kijk op de doorgaande lijn beschreven door een professional. Zij is, anders dan de mentor, alle schooljaren van een leerling betrokken bij de zorg voor deze leerling. Zo kan zij bv. beoordelen of de 7 stappendans wordt toegepast door leerkrachten en kan beoordelen of het ouderbeleid van de school het gewenste effect in de samenwerking met zich meebrengt. Epstein (2001): elke school moet, om een goede samenwerking te stimuleren, een plan (partnership program) hebben om de kans op succes voor de student te vergroten.
- Vanuit de leerlingen en ouders komt een subjectieve kijk op de oplossingsgerichte houding van leerkrachten en ouders. Leerlingen en ouders hebben geen theoretische kennis van het oplossingsgerichte gedachtegoed en zijn daarom belangrijk als bron en invalshoek. Met betrouwbaarheid wordt bedoeld dat men bij herhaling van het onderzoek tot dezelfde resultaten komt. Omdat de verschillende onderdelen van het onderzoek zich richten op telkens een deel van alle leerlingen en een deel van de ouders, is het niet mogelijk te spreken van een betrouwbaar onderzoek. Het is goed denkbaar dat dezelfde meting bij herhaling, bij een ander deel van ouders en/of leerlingen, een ander resultaat oplevert. Omdat er maar naar een deel van de ouders en leerlingen wordt gekeken, zijn de uitkomsten niet als precies, nauwkeurig te beoordelen. Er is sprake van een steekproef die wel een als een weergave van het geheel kan worden gezien, maar niet als het geheel.

3.7 Ethische aspecten van het onderzoek.

In het onderzoek worden geen namen of groepen genoemd van leerlingen of ouders waarvan de gegevens zijn verzameld. Dossiers zijn gericht gekozen. Omdat de gegevens daarvan niet persoonlijk in de onderzoeksresultaten terugkomen zijn ouders noch leerlingen van het dossieronderzoek op de hoogte gesteld. Aan de directie van de school is toestemming gevraagd om de dossiers met elkaar te vergelijken. Voor de vragenlijst heeft een groep ouders uit het vierde leerjaar uitleg gekregen tijdens een ouderbijeenkomst. Deze ouders hebben vervolgens allemaal een vragenlijst meegekregen. Deze vragenlijsten zijn anoniem ingevuld. Van de ingevulde vragenlijsten heeft de onderzoeker “at random” twintig lijsten gekozen om te analyseren. Bij de leerlingen is op dezelfde manier gewerkt. Leerlingen uit het vierde leerjaar hebben eerst allemaal uitleg gekregen over de inhoud van de vragenlijsten. Een deel heeft vervolgens vrijwillig tijdens de les de vragen anoniem beantwoord en van de ingeleverde lijsten heeft de onderzoeker er twintig gebruikt voor het onderzoek.

Antwoorden van ouders en hun kind zijn in dit onderzoek niet aan elkaar gekoppeld.

Hoofdstuk 4: Presentatie onderzoeksdata.

Inleiding.

In hoofdstuk 3 is beschreven dat het onderzoek bestaat uit een dossieronderzoek, een interview met de zorgcoördinator en een vragenlijst voor ouders en voor kinderen. In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Eerst de resultaten van het dossieronderzoek, dan de resultaten uit het interview met de zorgcoördinator en vervolgens de resultaten uit de vragenlijsten van de ouders en de leerlingen. Zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve gegevens daarvan worden gepresenteerd, waarna de diverse data wordt vergeleken.

Bij de resultaten van de verschillende onderzoeken staat aangegeven welke van de vier deelvragen centraal staan.

- ☐ **Deelvraag 1:** In welke mate ervaren leerkrachten de verschillen in samenwerking met ouders in de eerste en laatste schooljaren?
- ☐ **Deelvraag 2:** Welke kenmerken van het oplossingsgericht werken merken ouders op in de gespreksvoering met leerkrachten?
- ☐ **Deelvraag 3:** Welke veranderingen in gedrag van hun kind zien ouders in de periode van het eerste tot het vierde leerjaar?
- ☐ **Deelvraag 4:** Welke aspecten van de houding van de leerkracht nemen ouders mee in de omgang met hun kind?

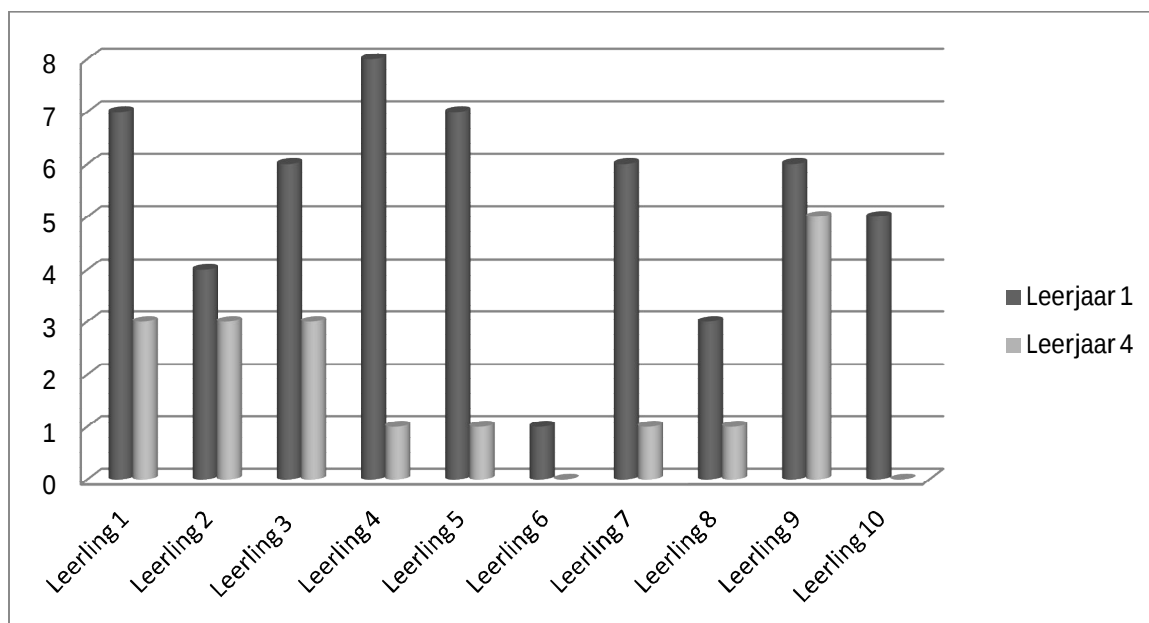
4.1 Resultaten dossieronderzoek.

In dit onderzoek staat **deelvraag 1** centraal.

Van tien leerlingen zijn de aantekeningen van hun leerkrachten op drie gebieden van het eerste en vierde leerjaar met elkaar vergeleken. Daarbij is gekeken naar het aantal incidenten, het aantal positieve en het aantal negatieve reacties van ouders als het gaat om de samenwerking met school.

Hieronder volgt de weergave van de resultaten.

Aantal incidenten.

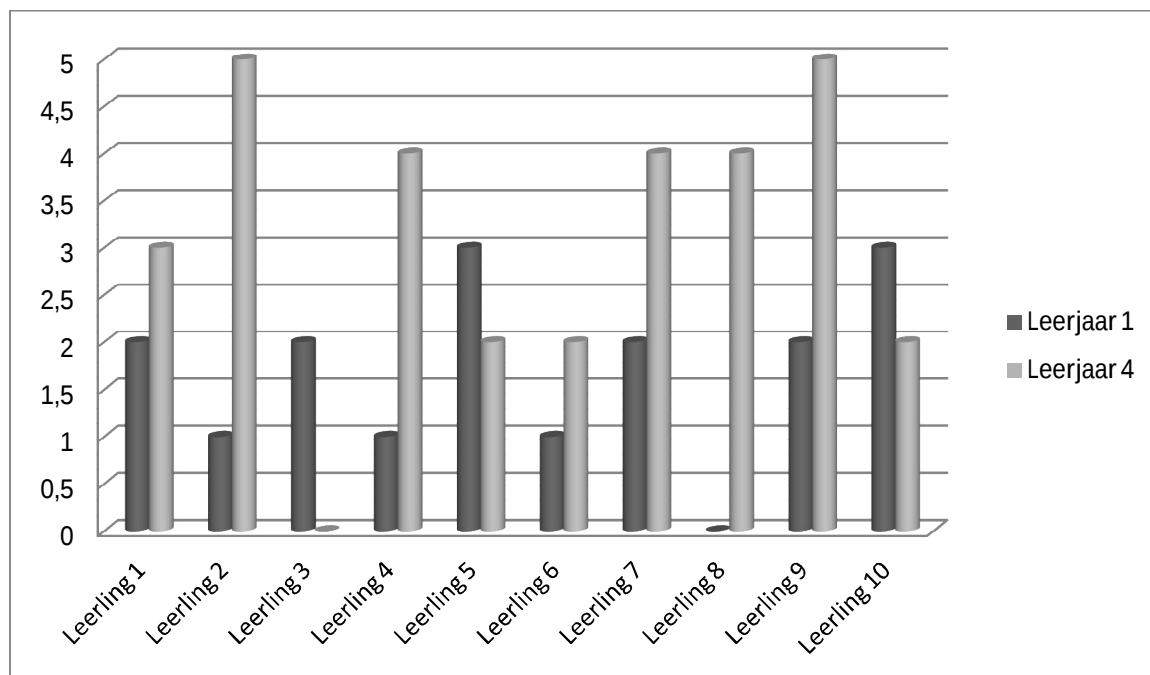

Grafiek 1: Aantal incidenten.

In de dossiers is gekeken naar incidenten in beide schooljaren. Daarin is onderscheid gemaakt in incidenten binnen en buiten de school.

Voorbeelden van incidenten binnen school zijn: Slaande ruzie, schelden naar leerkracht, ongewenste intimiteiten, gooien met spullen, bemoeizucht enz. Onder incidenten buiten school komen voor: Ruiten ingooien, ruzie, diefstal, brandstichting, pesten via sociale media enz. In beide gevallen is een duidelijk verschil te zien. Bij alle leerlingen is het aantal incidenten verminderd. In de grafiek hierboven is te zien in welke mate. In totaal waren er bij deze tien leerlingen in het eerste leerjaar 53 incidenten. In het vierde leerjaar waren er dat bij elkaar 18. In deze grafiek is geen onderscheid gemaakt tussen incidenten binnen en buiten school omdat daarin geen opvallende verschillen zijn.

Aantal positieve reacties ouders.

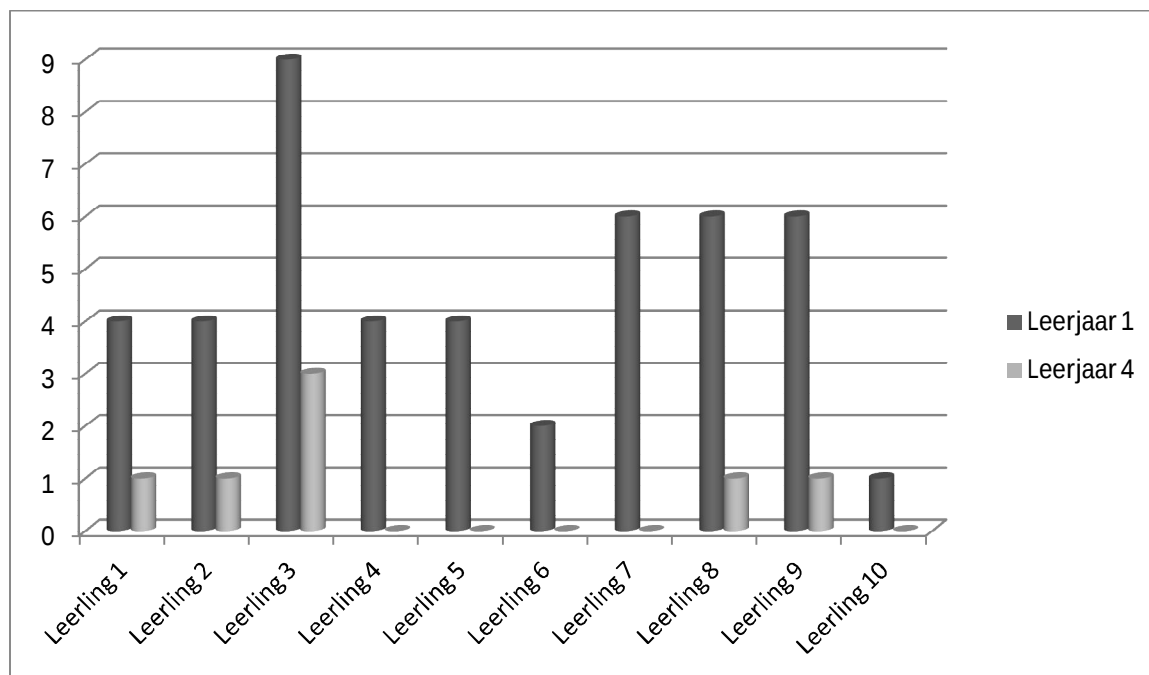
Grafiek 2: Positieve reacties ouders.

Naast het aantal incidenten is ook gekeken naar de reactie van ouders op die incidenten. In het dossier is gezocht naar beschreven contactmomenten van ouders met leerkrachten. Die momenten zijn door de onderzoeker beoordeeld als positief of negatief.

Voorbeelden van positieve reacties zijn: Moeder staat achter strafmaatregel, moeder staat open voor therapie, ouders herkennen dit, ouders vragen advies, ouders zijn tevreden over aangeboden leerstof, vader zegt het met zijn zoon te bespreken en zorgt dat hij zijn excuses aanbiedt enz.

In de grafiek is te zien dat het aantal positieve reacties in het vierde leerjaar groter is geworden. In het eerste leerjaar waren in het dossier van deze leerlingen 17 positieve reacties geregistreerd. In het vierde leerjaar was dat aantal gestegen naar 31. Ouders laten zich vaker positief uit over de leerkracht of de school en de leerkracht ervaart dat ook zo. In de grafiek is te zien dat er in drie gevallen sprake is van een daling in het aantal positieve reacties.

Aantal negatieve reacties ouders.

Grafiek 3: Negatieve reacties ouders.

Als laatste is in de dossiers gekeken naar het de negatieve reactie van ouders tijdens contacten met de leerkracht van hun zoon of dochter.

Voorbeelden van negatieve reacties zijn: Moeder bagatelliseert de voorvallen, moeder meldt leerling niet af volgens afspraak, ouders hebben geen verwachtingen en tonen geen interesse, moeder zoekt uitvluchten, vader komt niet opdagen enz.

In de grafiek is duidelijk te zien dat in alle gevallen er minder negatieve reacties van ouders zijn geweest in het vierde leerjaar. In het eerste leerjaar waren er in totaal 48 negatieve reacties in contacten met leerkrachten, in het vierde leerjaar waren dat er nog maar 7. Een duidelijke daling.

4.2 Resultaten interview zorgcoördinator.

Hieronder volgt een samenvatting van het interview met de zorgcoördinator van de school. De resultaten van dit onderzoek wil ik gebruiken bij het beantwoorden van **deelvraag 1,2 en 3.**

De volgende interviewvragen staan centraal:

- Kunt u aangeven welke problemen leerkrachten uit het eerste leerjaar ervaren in de samenwerking met ouders?*
Verandert naar uw mening die samenwerking in het vervolg van de schoolloopbaan?
- Kunt u ook aangeven in welke mate en welke aspecten?*

c. Speelt naar uw mening het oplossingsgericht werken een rol in de verbetering van de samenwerking tussen leerkrachten en ouders?

De zorgcoördinator:

Het samenwerken van de school met ouders komt moeizaam op gang. In het eerste leerjaar moeten veel ouders wennen aan het idee van een nieuwe school en vaak een nieuw soort onderwijs voor hun kind. Veel ouders en kinderen hebben negatieve ervaringen met de vorige school en zijn onbekend met de school en de mogelijkheden van hun kind. Daarnaast hebben veel ouders moeite met de verantwoordelijkheid die door school bij de leerlingen wordt gelegd.

In de loop van de jaren verandert meestal de samenwerking in positieve zin. Dat komt doordat ouders meer vertrouwen krijgen in de school en zien dat hun kind op zijn/haar plek is. Het kind wordt vrolijker, opener en meer ontspannen. Ouders worden positiever over de communicatie van de school en zien dat de school open staat voor een prettige samenwerking. Er zijn ook ouders waarbij de acceptatieproblematiek erg hardnekkig is. Het is voor de school dan moeilijk een gezamenlijk uitgangspunt te krijgen.

In de samenwerking met ouders speelt het O.G.W. een belangrijke rol. Het zoeken naar krachtbronnen bij leerlingen en ouders zorgt voor een meer gelijkwaardige relatie. Ook het geven van complimenten is belangrijk, zowel bij leerlingen en ouders. Het benoemen van wat goed gaat zorgt er bij sommige ouders voor dat zij ook gaan kijken naar de kwaliteiten van hun kind en niet alleen naar wat niet lukt en welke beperkingen er zijn.

4.3 Resultaten vragenlijst ouders.

De vragenlijst ouders wordt gebruikt om een antwoord te vinden op de **deelvragen 2 en 4**.

De vragenlijst bestaat uit twee delen:

-vragen over gesprekken met leerkrachten.

-vragen over omgang met hun kind.

Vragen over gesprekken met leerkrachten.

Grafiek 4: Gesprekken met leerkrachten.

Stap 1 (contact maken) en stap 7 (complimenten geven) worden door ouders gemiddeld met een 4,5 of hoger beoordeeld. Zij zien dat terug in hun gesprekken met de leerkracht. De stappen 4 (krachtbronnen aanboren) en 6 (toekomstoriëntatie) worden iets lager beoordeeld. Over vraag 11 (zelf oplossingen laten zoeken) oordelen ouders iets lager, met een 4,1.

Vragen over omgang met het kind.

Grafiek 4: Omgang ouders- kind.

Naast de vragen over de gesprekken met leerkrachten hebben dezelfde ouders de vragenlijst 'omgang ouders- kind' ingevuld. Hier wordt stap 4 (krachtbronnen aanboren) en

stap 7 (complimenten geven) gemiddeld met een 4,5 of hoger beoordeeld. Op vraag 1 en 6 beoordelen de ouders zich het laagst, gemiddeld een 4.

4.4 Resultaten vragenlijst leerlingen.

De vragenlijst leerlingen wordt gebruikt om een antwoord te vinden op **deelvraag 4**.

Ook deze vragenlijst bestaat uit twee delen:

- vragen over de houding van je mentor.
- vragen over de houding van je ouders.

Vragen over de houding van de mentor.

Grafiek 5: Houding van de mentor.

De leerlingen beantwoorden alle vragen met een 4 of hoger. De vraag over complimenten van de leerkracht scoort het hoogst. Het laten benoemen van dingen die de leerling goed kan scoort het laagst, een 4.

Vragen over de houding van de ouders.

Grafiek 6: Houding van de ouders.

Het gemiddelde van de antwoorden ligt boven de 3 en onder de 4. Veel leerlingen ervaren dat hun ouders hen een nieuwe kans geven (4,5 gemiddeld). Het laten benoemen van kwaliteiten gebeurt minder vaak, leerlingen beantwoorden die vraag met een 3,5 gemiddeld.

Hoofdstuk 5: Conclusies

Inleiding.

Dit onderzoek is gedaan naar aanleiding van een centrale onderzoeksvraag: *“Op welke wijze en in welke mate heeft het oplossingsgericht werken met leerlingen door medewerkers van mijn schoolorganisatie invloed op de houding van ouders naar hun kind?”*.

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op deze vraag door de gegevens van het dossieronderzoek, het interview en de vragenlijsten met elkaar te vergelijken en daaruit conclusies te trekken. Dat wordt gedaan aan de hand van de vier deelvragen die in hoofdstuk 1 beschreven zijn.

5.1 De deelvragen.

1. In welke mate ervaren leerkrachten de verschillen in samenwerking met ouders in de eerste en laatste schooljaren?

Om deze deelvraag te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van de resultaten van het dossieronderzoek (paragraaf 4.2) en het interview met de zorgcoördinator (paragraaf 4.3). Uit het dossieronderzoek komt naar voren dat er veel minder incidenten zijn naarmate de leerlingen langer op school zitten. Het aantal incidenten is gedaald van 53 naar 18. In de positieve reacties van ouders is een stijging te zien. Die conclusie wordt getrokken uit de beschrijvingen van leerkrachten van het eerste en vierde leerjaar. Daar is bijna een verdubbeling van het aantal positieve reacties te zien. In drie dossiers is geen groei in de positieve reacties. Van één van deze drie hebben de ouders de samenwerking met school opgezegd, zij zijn verhuisd. Van de andere twee is het opvallend dat het aantal incidenten sterk is afgenomen en ook het aantal negatieve reacties tot 0 is gedaald. Dat betekent dat ouders niet positiever zijn geworden, maar dat de samenwerking toch voor verbetering van de situatie heeft gezorgd. In het vierde schooljaar zijn alle ouders veel minder negatief over de samenwerking met de school. In het eerste jaar waren er 48 negatieve reacties van ouders, in het laatste schooljaar nog maar 7.

De zorgcoördinator van de school bevestigt en verklaart in het interview het beeld dat uit de dossiers naar voren komt. De samenwerking in de eerste jaren is vaak moeizaam en verandert in de loop van de jaren in positieve zin doordat ouders meer vertrouwen krijgen in de school. Dat is een bevestiging van het onderzoek van de Radboud Universiteit (*Ouders, scholen, diversiteit, F. Smit e.a. 2007*), waaruit blijkt dat ouders door meer betrokkenheid een grote bijdrage kunnen leveren aan de onderwijskansen van hun kind. De zorgcoördinator

ziet dat het oplossingsgericht werken (O.G.W) daarin ook een rol speelt. Door het geven van complimenten en het zoeken naar krachtbronnen bij leerlingen kunnen leerkrachten van de latere schooljaren de vruchten plukken van een veranderde relatie met de ouders. Een groot deel van de ouders zijn de school als partner gaan zien en hebben door hun ervaringen met de leerkracht leren kijken naar de kwaliteiten van hun kind en gaan uit van wat kan, in plaats van wat niet kan.

Conclusie:

In de loop van de schooljaren wordt het samenwerken met ouders prettiger. Leerkrachten krijgen minder negatieve reacties van ouders, die de school meer als partner in de opvoeding zijn gaan beschouwen. Er zijn aanzienlijk minder incidenten en veel ouders kijken meer naar wat hun kind kan.

2. Welke kenmerken van het oplossingsgericht werken merken ouders op in de gespreksvoering met leerkrachten?

Om deze deelvraag te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van de resultaten van het interview (paragraaf 4.3) en de vragenlijst ouders (paragraaf 4.4) over de gesprekken met de leerkracht.

De zorgcoördinator ziet dat vooral het geven van complimenten en het benoemen van kwaliteiten en krachtbronnen als belangrijkste aspecten van het oplossingsgericht werken in relatie tot samenwerking met ouders. In de vragenlijst over de gesprekken met leerkrachten beoordelen ouders vooral de sfeer en het respect van de leerkracht als positief. Dat is een belangrijk ingrediënt voor samenwerking. Het zelf laten zoeken naar oplossingen wordt door ouders minder gezien dan de andere kenmerken van het oplossingsgericht werken.

Conclusie:

Ouders vinden vooral de sfeer tijdens het contact met de leerkracht erg prettig waardoor volgens de theorie van het oplossingsgericht werken (Cauffman & van Dijk) de basis wordt gelegd om verandering teweeg te brengen. De afzonderlijke kenmerken van het oplossingsgericht werken worden wel door ouders gezien tijdens gesprekken. Daarbij merken ouders vooral het complimenteren en het benoemen van mogelijkheden van het kind door de leerkracht op. Ouders zien minder dat de leerkracht in een gesprek het initiatief bij de leerling laat. Hij geeft de leerling weinig kans om punten over zichzelf te laten benoemen.

3. Welke veranderingen in gedrag van hun kind zien ouders in de periode van het eerste tot het vierde leerjaar?

Om deze deelvraag te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van de resultaten van het dossieronderzoek (paragraaf 4.2) en het interview (paragraaf 4.3).

Het is moeilijk om op deze vraag vanuit het onderzoek een antwoord te geven. Uit het dossieronderzoek en het interview met de zorgcoördinator komen wel wat gegevens naar voren. Uit de verslaglegging van leerkrachten blijkt dat ouders in het vierde leerjaar meer kijken naar wat hun kind kan, naar wat hun mogelijkheden zijn. Volgens Epstein is dat een logisch gevolg van het partnership program dat de school vanuit haar visie/misie heeft ontwikkeld. Het wijzen op wat een kind goed doet is volgens Mahlberg & Sjoblom essentieel om het kind een positief zelfbeeld te laten ontwikkelen. Dat er rondom de leerling in het vierde leerjaar minder incidenten zijn waardoor ouders positiever, en minder vaak negatief, gaan kijken naar hun kind, is dus een belangrijk aspect voor de ontwikkeling van de leerling. De zorgcoördinator ziet dat ouders steeds meer gaan kijken naar kwaliteiten van hun kind en dat zij zien dat hun zoon of dochter vrolijker, opener en meer ontspannen wordt. Ouders krijgen daardoor meer vertrouwen in school en het wordt daardoor makkelijker om met ouders een lijn in de ontwikkeling van de leerling uit te stippelen en te volgen.

Conclusie:

De meeste ouders zien een positieve verandering in het gedrag van hun kind en gaan zelf meer kijken naar de kwaliteiten van hun zoon/ dochter. Er zijn minder incidenten en zij zien dat hun kind beter in zijn/haar vel zit.

4. Welke aspecten van de houding van de leerkracht nemen ouders mee in de omgang met hun kind?

Om deze deelvraag te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van de resultaten van het dossieronderzoek (paragraaf 4.2), de vragenlijst ouders (paragraaf 4.4) en de vragenlijst leerlingen (paragraaf 4.5).

In de vragenlijsten worden dezelfde vragen gesteld aan ouders als aan de kinderen. Opvallend aan beide vragenlijsten is dat ouders iets positiever zijn over hun houding naar hun kind dan de kinderen dat ervaren. Verder zijn er veel verschillen in de beleving van de oplossingsgerichtheid van ouders. Zo hebben ouders het idee dat zij hun kind veel complimenten geven en dat zij ervoor zorgen dat hun kind positief is over zichzelf, terwijl de kinderen minder complimenten ervaren en minder zien dat hun ouders hen positieve dingen van zichzelf laten benoemen noch vertellen wat zij goed kunnen. Voor ouders is de toekomst van hun kind onzeker, zij weten minder goed welke kwaliteiten hun kind kan gebruiken in de toekomst. Niet alle ouders maken bewust tijd vrij om de dag met hun kind te bespreken. Een aantal ouders geeft aan dit nooit of zelden te doen, de meeste ouders wel. De leerlingen ervaren dat ook zo. Verder zijn leerlingen positief over de oplossingsgerichte

houding van hun leerkracht. Ze zien dat hun leerkracht betrouwbaar, voorspelbaar en positief is. Volgens Cauffman (stap 1 stappendans) de motor voor verandering. De leerlingen krijgen veel complimenten voor verschillend gedrag en verschillende situaties en houdt daarbij vast aan de regel: *Wees eerlijk en echt* (Jeninga & de Boer). In gesprekken komt de leerkracht terug op wat besproken is en incidenten worden op een oplossingsgerichte wijze benaderd. Volgens leerlingen kan de mentor wat meer initiatief bij de leerlingen laten. Over deze het benoemen van eigen kwaliteiten en het eigen idee van de toekomst zijn de leerlingen het minst positief. In deze stap 6 van de 7 stappendans ligt voor de leerkracht ruimte om zich verder te ontwikkelen.

Vanuit het dossieronderzoek wordt duidelijk dat ouders positiever over de school worden en dat de samenwerking verbetert. Het vertrouwen in de leerkracht wordt groter. Ouders zien dat de oplossingsgerichte werkwijze van de leerkracht effect heeft en zijn daardoor eerder geneigd aspecten van de werkwijze over te nemen.

Conclusie:

Ouders zijn positiever over hun oplossingsgerichte houding dan hun kinderen. Beiden ervaren ze alle benoemde aspecten van de oplossingsgerichtheid meer dan bovengemiddeld. De leerlingen zien veel aspecten van de houding van de leerkracht terug in de houding van hun ouders, al scoren de ouders gemiddeld iets minder positief in de ogen van de leerling. De leerlingen zien bij hun leerkracht meer en duidelijkere aspecten uit de 7 stappendans terug dan bij hun ouders. Uit de vragenlijsten komt naar voren dat het contact maken met hun kind door ouders goed wordt toegepast. Er is bij ouders en leerlingen onzekerheid over de toekomst. Daar wordt thuis nog steeds bovengemiddeld, maar minder op gescoord dan andere aspecten.

Ouders krijgen in de loop van de schooljaren meer vertrouwen in de school en zien de positieve effecten van de oplossingsgerichte houding van de leerkracht. Daardoor nemen ze eerder aspecten van het oplossingsgericht werken over en passen die thuis toe in hun houding naar hun kind.

5.2 Slotconclusie.

In dit onderzoek is gekeken naar de drie groepen die antwoord kunnen geven op de onderzoeksvraag; de leerkracht, de leerling en de ouders.

Uit de conclusies naar aanleiding van de deelvragen komt naar voren dat alle drie de groepen een positieve verandering zien in de houding van ouders naar hun kind. Zij zien dat het oplossingsgericht werken daaraan bijdraagt. De samenwerking tussen ouders en school verbetert in de loop van de schooljaren en er zijn minder incidenten. Het pedagogisch klimaat verbetert doordat leerkrachten een oplossingsgerichte houding hebben naar leerlingen en naar ouders. Ouders zien dat hun kind zich prettig voelt op school en ze gaan

meer naar de kwaliteiten van hun kind kijken. Leerlingen en ouders herkennen deze en andere stappen van het oplossingsgerichte werken bij de leerkracht en zien dat veel aspecten ervan ook thuis toegepast worden. Ook zijn er stappen uit het oplossingsgericht werken die nog vaker of beter gebruikt kunnen worden. Dat geldt voor de school evenals voor thuis. In de meeste gevallen zorgt de oplossingsgerichte houding van de leerkracht ervoor dat het contact tussen ouders en kinderen verbetert.

Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie.

Inleiding.

In dit hoofdstuk evalueer ik het onderzoek en geef ik aan wat de conclusies voor mij en mijn school betekenen. Daarna geef ik weer hoe ik mij persoonlijk heb ontwikkeld hoe ik het doen van onderzoek heb ervaren.

Tot slot beschrijf ik vanuit de conclusies aanbevelingen voor de toekomst.

6.1 Evaluatie onderzoek.

Uit mijn onderzoek komt naar voren dat ouders in de loop van de schooljaren van hun kind steeds meer de beperkingen van hun kind gaan accepteren en dat het ze daardoor lukt om naar de mogelijkheden te kijken. Ik vind het prettig om te kunnen constateren dat mijn collega's en ik door onze oplossingsgerichte houding daar een bijdrage aan leveren. Daarbij is niet alleen ons contact met leerlingen, maar ook de contactmomenten met ouders van groot belang. Uit het onderzoek komt naar voren dat het positief kijken naar leerlingen van groot belang is voor het slagen van die leerling. We geven veel complimenten, nemen leerlingen serieus en proberen gebruik te maken van hun kwaliteiten in plaats van de nadruk te leggen op de beperkingen. Tijdens het onderzoek is het me opgevallen dat zowel ouders als leerlingen erg tevreden zijn over de sfeer die we creëren. Beiden zien minder van de afzonderlijke stappen van het oplossingsgericht werken. Vooral de onderdelen waarbij de leerkracht een stap terug moet doen en de leerling zelf moet zoeken of formuleren worden door ouders en leerling minder herkend. Ik denk dat daar nog ruimte ligt om te groeien in onze oplossingsgerichte houding. Dit zijn stappen die oefening en herhaling vragen en waar de basisregel: "Als iets blijkt te werken, leer het van/aan iemand anders" (Cauffman & van Dijk, 2010), vaker van toepassing zou moeten zijn.

Wat me verder is opgevallen is de houding van de ouders in dit onderzoek. Zij waren erg behulpzaam en open over persoonlijke zaken. In hun antwoorden en reacties waren ouders open en duidelijk over hun relatie met hun kind en de leerkracht van het kind. Dat getuigt volgens mij van bereidheid tot samenwerking en betrokkenheid bij de school in het belang van de toekomst van hun kind. Ik ben blij om te zien dat ouders met school willen samenwerken en in veel gevallen dezelfde doelen en normen hanteren als de school. Ik zie ouders als gelijkwaardige partner en constateer dat investeren in een goede samenwerking zijn vruchten af werpt. Ook vind ik het goed om te zien dat de leerlingen veel stappen van het oplossingsgericht werken herkennen en positief benoemen. Het feit dat ouders en leerlingen mee wilden werken en de vragen serieus hebben benaderd is eigenlijk al een belangrijke bevestiging van de conclusie van het onderzoek. Het belicht namelijk 3 benaderingen waarin

Bordewijk, Dries, Harkink & Visser de rol van ouders terug zien in de school; de ouders als klant, de ouder als belanghebbende en de ouder als opvoeder.

6.2 Reflectie.

Persoonlijk

Deze studie heeft bijgedragen aan mijn persoonlijke ontwikkeling. Het heeft mij in eerste instantie bewust gemaakt van de punten waarop ik mij kon ontwikkelen. Eén van die punten was mijn manier van lesgeven. Daarbij liet ik mij vooral leiden door mijn denken en voelen, dus mijn persoonlijke kwaliteiten. Dat kostte me erg veel energie omdat het contact en handelen vaak persoonlijk is, vanuit mijn gevoel. In het intergratiemodel van Siegers (2002) ontdekte ik dat het goed voor me zou zijn meer vanuit kennis en achtergronden te gaan werken. Dat kost minder energie en ik ben minder open voor negatieve ervaringen omdat ik niet vanuit mezelf hoeft te evalueren, maar meer vanuit kennis. Hierdoor hoeft ik ook minder te twijfelen over mezelf. Naar mijn idee had ik al veel kennis van leerling en kennis van schoolvak. Ik heb daar door mijn studie kennis van leren aan toegevoegd.

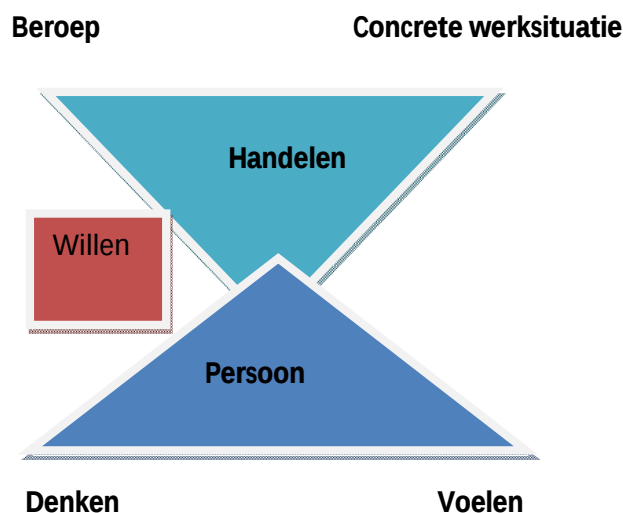

Fig. 3. Intergratiemodel.

Daardoor ben ik ook stabiel in mijn functioneren geworden en kan ik mij tijdens het lesgeven meer concentreren op de inhoud en de specifieke doelen die ik stel zonder over mijn handelen te twijfelen en het telkens kritisch te benaderen.

Het vergroten van mijn kennis heeft er ook voor gezorgd dat ik mij makkelijker kan uiten in groepen. Ik heb tijdens de bijeenkomsten gemerkt dat mijn opmerkingen er toe doen en dat ik vanuit mijn kennis en ervaring een zinvolle bijdrage kan leveren aan wat er besproken wordt.

Een ander model waar ik in mijn studie gebruik van heb gemaakt om inzicht in mezelf te krijgen is het Kernkwadrant (Orfman, 1992).

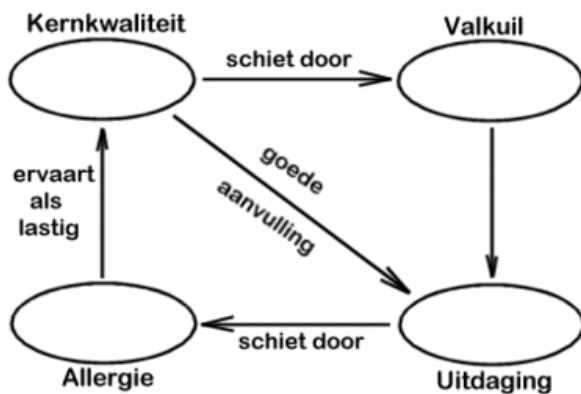

Fig. 4. Kernkwadrant.

In het kernkwadrant laat Orfman zien dat er tegenover een kwaliteit ook een valkuil staat. Het model laat ook zien dat het mogelijk is om te gaan met valkuilen. Voorwaarde is dat je eerst je kwaliteiten ziet en dat je ook oog hebt voor wat er dan verkeerd kan gaan. Als je dat weet kun je er naar handelen. Ook in dit model kun je vanuit je kwaliteiten en je overtuigingen omgaan met je onzekerheden en ergernissen. In dit schema zijn drie aspecten van belang. Als eerste ben ik gaan zoeken naar een manier om vertrouwen te houden in mezelf als ik me onzeker voel omdat iets me persoonlijk raakt en doet twijfelen aan mijn principes. Ik ben mijn uitdaging gaan zoeken en ernaar gaan handelen. Als tweede heb ik geprobeerd karaktereigenschappen van anderen en handelingen die daaruit voorkomen niet te zien als een bedreiging. Ik hou me vaak erg veel bezig met wat anderen denken over mij als ze heel andere kwaliteiten hebben. Dat houdt me dan zo bezig dat ik me tegen die persoon ga afzetten of dat ik me ga ergeren. Dat is uiteindelijk omdat die persoon kwaliteiten bezit die ik niet heb en me daardoor eigenlijk onzeker maakt. Als derde ben ik stressfactoren gaan beperken door ze te herkennen en te weten wat de gevolgen ervan zijn (valkuil). Dit model van Orfman spreekt me erg aan omdat het niet alleen voor mijn eigenschappen van toepassing is, maar het geeft eigenlijk aan dat er voor veel verschillende kwaliteiten ook valkuilen zijn. Dat idee geeft me rust omdat ik vaak denk dat anderen betere of meer kwaliteiten hebben dan ik. In de loop van mijn studie ben ik het model ook toe te gaan passen op leerlingen. Ik heb gezien dat het in het contact met en begeleiden van leerlingen belangrijk is dat ze zo min mogelijk weerstand hebben naar mij als leerkracht. Dat betekent dat ze zo min mogelijk allergisch moeten reageren op mij en dat ze veel van hun eigen karakter en kwaliteiten in mij herkennen. Dat geldt bij wijze van spreke voor leerlingen die heel netjes zijn, als voor leerlingen die juist chaotisch of slordig zijn. Als ik niet over die kwaliteit beschik, zal ik in ieder geval er begrip voor moeten hebben. Nog beter zou het zijn als ik af en toe die eigenschap laat zien zodat een leerling zich daarin herkent en weet dat

het bij mij geen weerstand oproept. Bij mijn leerlingen zou het er dan voor zorgen dat het contact makkelijker wordt en dat er eerder vertrouwen is omdat de leerling zich begrepen voelt. Ik wil als leerkracht in ieder geval proberen open te staan voor andere eigenschappen en kwaliteiten dan die direct bij mij passen en eigenlijk wil ik graag een deel van die kwaliteiten me eigen maken.

Mijn contact met mijn groep is door dit inzicht verbeterd. Ik krijg veel waardering en vertrouwen van mijn leerlingen. Door dit schema van Orfman ben ik bewust geworden van mijn allergieën en heb ik geleerd om in mijn professionele omgeving uit te gaan van het principe dat bepaald gedrag lastig is voor de leerling en dat het zijn/haar ontwikkeling kan beperken. Het is mijn taak om ze daarbij te helpen. Dan heeft het voor mij geen zin en is het niet professioneel om er zelf last van te hebben.

Ook ben ik me door mijn studie me meer bewust geworden van mijn rol op school. Ik heb geleerd collega's te ondersteunen en waar gewenst met ze mee te denken of te kijken naar een leerling waar hij/zij vragen over heeft.

Onderzoek

In het eerste jaar van mijn studie ben ik langzaam tot mijn onderzoeksvraag gekomen. Door mijn ervaring met het oplossingsgericht werken en de module tijdens mijn studie werd mij al vrij snel duidelijk dat ik mijn onderzoek in deze richting wilde doen. Mijn eerste gedachte was om het onderzoek toe te spitsen op de eerste stap van het oplossingsgericht werken: het contact leggen. Ik vind dat deze stap een voorwaarde is om de andere stappen toe te kunnen passen en eigenlijk meer moet zijn dan één van zeven stappen. Omdat ik op mijn school in een werkgroep ouderbetrokkenheid zat en zag hoe belangrijk het contact met ouders is, heb ik besloten om oplossingsgericht werken en ouderbetrokkenheid met elkaar te combineren. Zo ben ik mijn onderzoek toe gaan spitsen op een onderwerp dat voor mij en mijn school interessant is om meer van te weten. Dat kwam mijn motivatie ten goede. Ik was oprecht nieuwsgierig, had mijn informatiebronnen binnen handbereik en was al enigszins thuis in de materie.

Het doen van onderzoek heeft mij veel gebracht. Elke stap, elk nieuw hoofdstuk, was een onbekend. Ik had voordat ik met een nieuw deel begon vaak geen idee hoe het verder zou gaan. De drempel was telkens hoog. Steeds weer begon ik met grote onzekerheid aan een nieuw deel van het onderzoek en telkens bleek ik op mezelf terug te kunnen vallen. Ik kreeg het idee dat ik meer kon en wist dan ik had gedacht en mijn vertrouwen in mezelf groeide naarmate het onderzoek vorderde. Dat is voor mij een hele grote winst geweest. Na een tijd voelde het alsof ik alles onder controle had en wist ik dat het zou lukken.

Het zoeken naar theorie met betrekking tot mijn onderzoek vond ik moeilijk, gelukkig had ik mijn interesse en kon ik de theorie herkennen en toepassen vanuit mijn praktijksituatie. Ook

het denken over de methode van onderzoek heeft veel tijd en energie gekost. Ik vond het belangrijk om het onderzoek dichtbij mezelf en mijn werkgebied te houden. Daarnaast wilde ik drie groepen (ouders, leerlingen, leerkrachten) in mijn onderzoek betrekken en verschillende vormen van onderzoek toepassen. De uitvoering van het onderzoek vond ik interessant om te doen. Ik vond het prettig om met mijn eigen lijsten en vragen te werken. Vanaf dat moment was het onderzoek van mezelf. Mijn eigen stijl van vragen, formulieren, contacten en daarna het werken met mijn eigen gegevens. Het werd echt mijn onderzoek en ook de resultaten van het onderzoek doen er in mijn ogen toe. Ook over de conclusies ben ik tevreden. Ze bevestigen het effect van het oplossingsgerichte gedachtegoed en geven ruimte voor verdere ontwikkeling. Ik denk dat het onderzoek zicht geeft op een gebied dat binnen mijn werkgebied nog niet eerder in kaart is gebracht. Het laat zien dat verdere verbetering van ouderbetrokkenheid samen met oplossingsgericht werken de samenwerking met ouders aanzienlijk verbetert en daardoor ook de ontwikkeling van de leerling stimuleert.

6.3 Aanbevelingen.

Naar aanleiding van het onderzoek kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan:

- Alle leerkrachten volgen een cursus oplossingsgericht werken.
- Aan school is een coach verbonden die de leerkrachten begeleidt in het toepassen van de stappen van het oplossingsgericht werken. Deze coach verzorgt intervisie bijeenkomsten gericht op oplossingsgericht werken. Tijdens deze bijeenkomsten wisselen leerkrachten uit wat werkt en wat niet werkt, en worden ze begeleid in het praktisch toepassen van alle stappen van het oplossingsgericht werken.
- De school blijft vanuit een duidelijke oplossingsgerichte visie investeren in een goede samenwerking met ouders. Daarvoor is het belangrijk om zowel formele als informele contactmomenten te creëren.
- Tijdens deze contactmomenten wordt door leerkrachten aan ouders gevraagd over welke onderdelen van de school zij meer of minder tevreden te zijn. Ouders krijgen de kans dat toe te lichten.
- In het eerste schooljaar wordt aan ouders voorlichting gegeven over het oplossingsgericht werken zoals dat op school gebruikt wordt. Ouders hebben daardoor de mogelijkheid de oplossingsgerichte gespreksvoering daarna te herkennen en toe te passen in de thuissituatie.
- Gedurende het schooljaar wordt aan ouders de mogelijkheid geboden om terug te komen op het oplossingsgericht werken. Dat kan zijn op georganiseerde avonden of als onderdeel van een oudergesprek.

Literatuur.

- Bartelds, J.F., Kluiter, H. & Smeden, K.G. van (1987). *Enquête –adviesboek. Een handleiding voor het verzorgen van schriftelijke enquêtes*. Groningen: Wolters-Noordhof.
- Booijink, M. (2007). *Terug naar de basis. Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primaironderwijs (Onderzoeksrapport)*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Bordewijk, A., Dries, H., Harkink M. & Visser, E. (2007). *Ouderbetrokkenheid thuis: sleutel voor schoolsucces*. Velp: Spectrum-Gelderland/Centrum Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Cauffman, L. (2001). *Oplossingsgericht management en coaching. Simpel werkt het best. Een gereedschapskist voor ondernemende mensen*. Utrecht: Lemna
- Cauffman, L. & Dijk D. van (2010). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Den Haag: Boom, Lemna.
- Donk, C. van der & Lanen, B. van (2010). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.
- Durrant, M. (2001). *Creatieve oplossingen bij gedragsproblemen op school*. Leuven-Apeldoorn: Garant.
- Emans, B. (2002). *Interviewen; theorie, techniek en training*. Houten: Stenfert Kroese.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family and community partnership. Preparing educators and improving schools*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Franklin, C., Trepper, T., Gingerich, W. & Mc Collum, E. (2012). *Solution-focused brief therapy. A handbook of evidence-based practise*. Oxford: University press.
- Furman, B. & Ahola, T. (1992). *Solution Talk*. New York: W.W. Norton.
- Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen: Garant.
- Hijlkema, B. (2006). *Over oudercontacten in een kleurrijke basisschool. Onder de loep nr. 4*. Utrecht: Lectoraat Lesgeven in een multiculturele school.
- Schaaf, N. van der & Berg, T. van der (2009). *Ouderbetrokkenheid in de brede school*. Groningen: Hanzehogeschool, lectoraat integraal jeugdbeleid.
- Jeninga, J. & Boer, H. de (1998). *Van Handelingsverlegen naar handelingsbekwaam*. Amersfoort: CPS
- Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J. & Scheepsma W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek, een handreiking voor leraren*. Utrecht/ Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Lieshout, T, van (2009). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Houten: Bohn, Stafleu, van Loghum.

- Mahlberg, K. & Sjoblom, M. *Oplossingsgericht onderwijs*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Migchelbrink, F. (2008). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP
- Oost, H. & Markenhof, A. (2002) *Een onderzoek voorbereiden*. Baarn: HB Uitgevers
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007) *Ouders, scholen, diversiteit*. Nijmegen: Radboud Universiteit
- Swet, J. van, Huijgevoort, H. van, Cornelissen, F., Kienhuis, J., Smeets, K. & Vloet K. (2008) *Interactieve professionaliteit en interactieve kennisontwikkeling. Bouwen aan een opleiding als platform*. Apeldoorn: Garant.

Websites:

- <http://www.forum.nl>, geraadpleegd op 15-01-2012.
- <http://www.osghengelo.nl>, geraadpleegd op 24-01-2012
- <http://www.ouderbetrokkenheid.nl>, geraadpleegd op 08-01-2012
- <http://www.ouderbetrokkenheiddenhaag.nl>, geraadpleegd op 17-01-2012.
- <http://www.oudersbijdeles.nl>, geraadpleegd op 09-01-2012

Bijlage 1: Collectieve ambitie team 't Genseler.

't Genseler: het draait om jou !

We willen een school zijn die:

- oog heeft voor kwaliteiten en mogelijkheden van elke **leerling**. We willen onze jongeren planmatig begeleiden in hun ontwikkeling tot een evenwichtige persoonlijkheid met kansen op een passende deelname aan het maatschappelijk leven.
- in de begeleiding van de leerling het **team** als meest belangrijke instrument ziet. Als professional willen we recht doen aan en gebruik maken van elkaars kwaliteiten en verschillen. Als lerende organisatie durven we ons kwetsbaar op te stellen. Als collega's vullen we elkaar aan, zowel wat betreft leeftijd en ervaring als vaardigheden. We streven naar samenhang in onze benadering van onze leerlingen en vinden een uitdaging in het uitproberen van nieuwe ontwikkelingen.
- **ouders/** verzorgers erkent in hun primaire opvoedingsverantwoordelijkheid en kennis van hun kind. Voor een optimale ontwikkeling van de leerling is ouderbetrokkenheid voorwaarde. De school zet zich in voor regelmatige afstemming met de ouders.
- het **onderwijs** afstemt op de kansen en mogelijkheden. De leerling is in toenemende mate verantwoordelijk voor het eigen leer-, en ontwikkelingsproces. Waar mogelijk is het onderwijs praktisch van aard en praktijkgericht. In de benadering van de leerling zijn we oplossingsgericht en benadrukken zodoende mogelijkheden in plaats van beperkingen.
- in de **omgang met elkaar** en de omgeving respect toont in woord en gedrag. We willen leerlingen inspireren en kennis laten maken met hun eigen mogelijkheden, zodat ze taakgericht en met een positieve houding willen werken aan hun toekomst.
- naar buiten gericht is, waardoor de leerling kennis kan maken met de veranderende **maatschappij**. Leerling ontdekt kansen en kan keuzes maken.

Bijlage 2: Formulier dossieronderzoek samenwerking school- ouders.

Leerling 1. Eerste leerjaar.

	Besproken met ouders	Positieve reactie ouders	Negatieve reactie ouders
Huisbezoek	1.		
Rapport- en I.O.P.	1.		
Incidenten op school	1.		
Incidenten buiten school	1.		
	Aantal incidenten:	Aantal:	Aantal:

Leerling 1. Vierde leerjaar.

	Besproken met ouders	Positieve reactie ouders	Negatieve reactie ouders
Huisbezoek	1.		
Rapport- en I.O.P.	1.		
Incidenten op school	1.		
Incidenten buiten school	1.		
	Aantal incidenten:	Aantal:	Aantal:

Bijlage 3: Interview zorgcoördinator.

1. Kunt u aangeven welke problemen leerkrachten uit het eerste leerjaar ervaren in de samenwerking met ouders?

De problemen hebben meestal te maken met het verschil in verwachtingen van ouders en school.

De onderliggende oorzaak daarvan is dan vaak:

- acceptatieproblematiek
- onbekendheid met de school en wat we kunnen en niet kunnen
- onduidelijke boodschappen vanuit het Primair Onderwijs (P.O.)
- negatieve ervaringen met vorige scholen van hun kind of van de ouders zelf.

Andere oorzaken kunnen zijn de grote overgang tussen P.O. en Voortgezet Onderwijs (V.O.) Ouders zijn vaak nabijheid gewend, binnen kunnen lopen, kleinschaligheid etc. In het V.O. worden leerlingen veel meer als zelfstandige partner gezien met eigen verantwoordelijkheid passend bij de leeftijd. Ouders moeten daar vaak nog aan wennen. Ouders vinden het soms moeilijk om hun kind los te laten. Er is geen leerlingenvervoer meer en ze kunnen niet meer brengen.

Ook kan de overdracht vanuit het P.O. onvolledig zijn, waardoor de mentor het contact ingaat zonder een volledig beeld. Dat komt helaas steeds vaker voor. Zorgt ervoor dat je vaak al in het eerst gesprek op achterstand staat.

2. Verandert naar uw mening die samenwerking in het vervolg van de schoolloopbaan? Kunt u ook aangeven in welke mate en welke aspecten?

De samenwerking met ons verandert in de loop van de jaren meestal in positieve zin. Dat heeft te maken met een aantal zaken:

- ouders krijgen meer vertrouwen in de school
- leren de school steeds beter kennen
- hun kind is positief en is vrolijk en ontspannen
- ouders geven vaak aan dat ze vinden dat wij duidelijk zijn in onze boodschappen en dat we graag samenwerking zoeken en open communiceren.

Waar het niet lukt om een positieve draai te maken, hebben we over het algemeen te maken met ouders en leerlingen, waarbij de acceptatieproblematiek erg verhard en hardnekkig is. Deze ouders blijven zich verzetten, waardoor hun kind zich niet aan ons kan binden en waardoor ontwikkeling niet op gang komt. Dat bevestigt dan weer de mening van ouders over de school dat het geen goede school is voor hun kind.

Een vicieuze cirkel waar we maar moeilijk uitkomen. Het lukt de school dan niet om

uit het conflict te blijven of hetzelfde te zien. We krijgen dan geen gezamenlijk uitgangspunt.

3. *Speelt naar uw mening het oplossingsgericht werken een rol in de verbetering van de samenwerking tussen leerkrachten en ouders?*

De techniek van het Oplossingsgericht Werken (O.G.W.) die leerkrachten zich eigen hebben gemaakt worden ook ingezet bij contact met ouders. Gesprekken zijn dan ook meer gericht op eigen verantwoordelijkheid van ouders, meer gericht op samenwerking en met respect voor de deskundigheid van ouders.

Ouders zijn bij de gesprekken over het individueel ontwikkelingsplan (i.o.p.) getuige van de omgang en gesprekken tussen leerkracht en leerling en kunnen dan zien dat school belang hecht aan de mening van de leerling. Wij nemen hen serieus en dat nodigt ook ouders uit om anders naar hun kind te kijken.

Op zoek naar de krachtbronnen bij de leerling kan ook omgezet worden naar een zoektocht naar deze bronnen bij de ouders. Dat zet de relatie meer neer als gelijkwaardig en kan zo voorkomen dat je tegenover elkaar komt te staan.

Het geven van complimenten is daarbij belangrijk (weet niet of leerkrachten dat nu meer doen, maar ik denk het wel). We zien en weten dat het goed werkt bij leerlingen, zo is het bij ouders ook. Vanuit mijn eigen ervaring weet ik dat dit kan zorgen voor een goed gevoel bij ouders, zeker als we ouders om tips vragen hoe wij zaken bij hun kind het beste kunnen doen. Het activeert ouders om mee te denken en samen met school op te trekken.

Het benoemen van wat goed gaat bij de leerling helpt sommige ouders om ook te kijken naar de kwaliteiten van hun kind en niet meer alleen naar wat niet lukt en welke beperkingen er zijn. Om aan acceptatieproblematiek te werken is dat een eerste noodzakelijke stap: de leerkracht laat zien waar het kind goed in is. Helaas werkt het bij sommige ouders niet, zeker bij hen die weigeren in te zien dat Praktijkonderwijs het beste is.

BIJLAGE 4: VRAGENLIJST OPLOSSINGSGERICHT WERKEN LEERLINGEN.

*Je hebt net uitleg gekregen over de volgende vier stappen van het **Oplossingsgericht Werken** zoals wij dat op school gebruiken.*

Stap 1: Contact maken	Jouw mentor gaat op een ontspannen manier met je om. Hij is geïnteresseerd in wat je vertelt en komt er op terug in een volgend gesprek. Hij zegt 's morgens goedenmorgen en zorgt ervoor dat je met hem in gesprek wilt als dat nodig is.
Stap 4: Kwaliteiten gebruiken	Jouw mentor vertelt jou wat je kwaliteiten zijn. Hij zorgt ervoor dat je zelf ook je positieve eigenschappen kunt benoemen.
Stap 6: Kijken naar je toekomst	Jouw mentor begint niet steeds opnieuw over dingen die niet goed gaan. Hij kijkt naar de oplossing, niet naar het probleem. Met je mentor kun je gesprekken voeren over je toekomst, hij luistert naar wat jij wilt en neemt je serieus.
Stap 7: Compliment en geven	Jouw mentor geeft je complimenten als iets goed gaat. Daar let hij op. Hij probeert de sfeer in de groep goed te houden. Je weet hoe je mentor over jou denkt. Daarover is hij eerlijk.

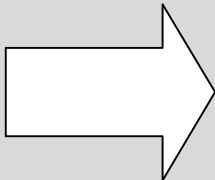
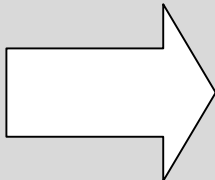
De vragenlijst bestaat uit twee delen:

1. Vragen over je mentor.
2. Vragen over je ouders.

Omcirkel het getal dat het best past bij jouw mening over de vraag.

- Als je het **nooit meemaakt of iets niet ziet** zet je een **rondje om het getal 1**.
- Gebeurt het **altijd of heb je het gevoel dat het zo is**, dan zet je een **rondje om het getal 5**.
- Kies **2,3 of 4 als het er tussenin zit**.

BIJLAGE 4: VRAGENLIJST OPLOSSINGSGERICHT WERKEN LEERLINGEN.

Deel 1: De houding van je mentor.	N o o i t A l t i j d				
1. Stap 1: Mijn mentor maakt tijd om dingen met me te bespreken.	1	2	3	4	5
2. Stap 1: Mijn mentor vraagt me hoe het gaat met de dingen die we eerder besproken hebben.	1	2	3	4	5
3. Stap 4: Mijn mentor vertelt me wat ik goed doe of kan.	1	2	3	4	5
4. Stap 4: Mijn mentor laat me dingen benoemen die ik goed kan.	1	2	3	4	5
5. Stap 6: Mijn mentor vraagt me naar mijn idee van mijn toekomst.	1	2	3	4	5
6. Stap 6: Mijn mentor geeft me een nieuwe kans als er iets niet goed is gegaan.	1	2	3	4	5
7. Stap 7: Mijn mentor ziet wat ik goed doe en geeft daarover complimenten.	1	2	3	4	5
8. Stap 7: Ik weet precies wat mijn mentor van mij denkt.	1	2	3	4	5
Deel 2: De houding van je ouders.	N o o i t A l t i j d				
9. Stap 1: Mijn ouders maken tijd om dingen met me te bespreken.	1	2	3	4	5
10. Stap 1: Mijn ouders vragen me hoe het gaat met de dingen die we eerder besproken hebben.	1	2	3	4	5
11. Stap 4: Mijn ouders vertellen me wat ik goed doe of kan.	1	2	3	4	5
12. Stap 4: Mijn ouders laten me dingen benoemen die ik goed kan.	1	2	3	4	5
13. Stap 6: Mijn ouders vragen me naar mijn idee van mijn toekomst.	1	2	3	4	5
14. Stap 6: Mijn ouders geven me een nieuwe kans als er iets niet goed is gegaan.	1	2	3	4	5
15. Stap 7: Mijn ouders zien wat ik goed doe en geven daarover complimenten.	1	2	3	4	5
16. Stap 7: Ik weet precies wat mijn ouders van mij denken.	1	2	3	4	5

Dank je voor het invullen van de vragenlijst. Je mag hem inleveren bij je mentor.

BIJLAGE 5: VRAGENLIJST OPLOSSINGSGERICHT WERKEN OUDERS.

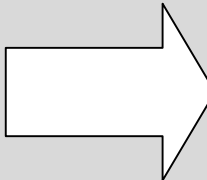
*U heeft zojuist uitleg gekregen over de volgende vier stappen van het **Oplossingsgericht Werken** zoals wij dat op school gebruiken.*

Stap 1: Contact maken	De leerkracht neemt tijd om contact te leggen. Hij zorgt ervoor dat er een ontspannen contact met de ander is. Hij doet dat door contact als: een hand geven, goedendag te zeggen, interesse te tonen en door terug te komen op besproken onderwerpen. Hij is echt en oprecht in contact.
Stap 4: Kracht bronnen aanboren	Door de leerling te wijzen op wat hij goed doet en kan, helpt de leerkracht hem dichterbij zijn doel te laten komen. De leerkracht legt de nadruk op de kwaliteiten van de leerling en laat zien dat de leerling veel kwaliteiten heeft om problemen zelf op te lossen. Het zelfbeeld van de leerling zal positiever worden.
Stap 6: Toekomst Oriëntatie	Het is beter om een probleem uit het verleden niet steeds terug te halen. De oplossing ligt in de toekomst. De leerkracht helpt de leerling te kijken naar de mogelijkheden in de toekomst.
Stap 7: Compliment en geven	Door in dagelijkse situaties aandacht en complimenten te geven zal een leerling gewenst gedrag vaker laten zien. De sfeer zal verbeteren en de leerling wordt positiever over zichzelf. Complimenten moeten echt en eerlijk zijn.

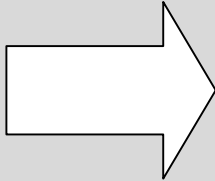
Hieronder wordt u in twee delen een aantal vragen gesteld over die vier stappen.

- In deel 1 gaan de vragen over uw gesprekken met de leerkracht waarbij uw zoon of dochter aanwezig is.
- In deel 2 gaan de vragen over uw omgang met uw zoon of dochter.

*Omcirkel het getal dat het best past bij uw mening over de vraag. Als u het **nooit meemaakt of iets niet ziet** tijdens gesprekken zet u een **rondje om het getal 1**. Gebeurt het **altijd of hebt u het gevoel dat het zo is**, dan zet u een **rondje om het getal 5**.*

Deel 1: Gesprekken met ouders en leerlingen.	N o o i t A l t i j d				
	1	2	3	4	5
17. Stap 1: De leerkracht geeft een hand bij binnenkomst.	1	2	3	4	5
18. Stap 1: De leerkracht is respectvol tijdens gesprekken.	1	2	3	4	5
19. Stap 1: De leerkracht weet wat we de vorige keer besproken hebben.	1	2	3	4	5
20. Stap 1: De gesprekken met de leerkracht zijn prettig en ontspannen.	1	2	3	4	5
21. Stap 4: De leerkracht zegt wat mijn kind goed kan.	1	2	3	4	5

BIJLAGE 5: VRAGENLIJST OPLOSSINGSGERICHT WERKEN OUDERS.

22. Stap 4: De leerkracht geeft voorbeelden van wat goed of beter gaat op school.	1	2	3	4	5
23. Stap 4: De leerkracht laat mijn kind zijn/ haar kwaliteiten zelf benoemen tijdens gesprekken.	1	2	3	4	5
24. Stap 4: De houding van de leerkracht zorgt ervoor dat mijn kind positiever over zichzelf is geworden.	1	2	3	4	5
25. Stap 6: De leerkracht geeft mijn kind een nieuwe kans als een incident is geweest.	1	2	3	4	5
26. Stap 6: De leerkracht benoemt mogelijkheden van mijn kind voor de toekomst.	1	2	3	4	5
27. Stap 6: De leerkracht laat mijn kind zelf naar oplossingen zoeken.	1	2	3	4	5
28. Stap 6: De leerkracht luistert naar ideeën van mijn kind over zijn/haar toekomst.	1	2	3	4	5
29. Stap 7: De leerkracht geeft mijn kind complimenten tijdens gesprekken.	1	2	3	4	5
30. Stap 7: De leerkracht geeft ons als ouders complimenten tijdens gesprekken.	1	2	3	4	5
31. Stap 7: De complimenten die de leerkracht geeft zijn echt en eerlijk.	1	2	3	4	5
32. Stap 7: Door zijn/haar positieve houding zorgt de leerkracht voor een prettige sfeer tijdens de gesprekken.	1	2	3	4	5
Deel 2: Omgang ouders-kind.	N o o i t A l t i j d				
33. Stap 1: Als mijn zoon of dochter iets vertelt wat belangrijk is, kom ik daar een volgende keer op terug.	1	2	3	4	5
34. Stap 1: Ik maak tijd om de dag met mijn kind te bespreken.	1	2	3	4	5
35. Stap 4: Ik vertel mijn kind wat hij/zij goed doet.	1	2	3	4	5
36. Stap 4: Ik zorg ervoor dat mijn kind positief is over zichzelf.	1	2	3	4	5
37. Stap 6: Ik vraag mijn kind naar zijn/haar idee van de toekomst.	1	2	3	4	5
38. Stap 6: Ik weet welke kwaliteiten mijn kind kan gebruiken in de toekomst.	1	2	3	4	5
39. Stap 7: Ik geef mijn kind complimenten als ik zie dat iets goed gaat.	1	2	3	4	5
40. Stap 7: De complimenten die ik geef zijn echt en eerlijk.	1	2	3	4	5

Dank voor het invullen van deze vragenlijst.

U kunt de lijst opsturen naar school of door uw zoon of dochter in laten leveren bij hun mentor. Voor vragen of opmerkingen kunt u me natuurlijk altijd bellen.